

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Petra Olivová

**Preventivní metoda Dona Bosca jako inspirace
pro pastorační mládež**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Marta Lucie Cincialová, Th.D.

2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

.....

Podpis autora práce

Děkuji sestře Lucii Martě Cincialové, Th.D., za odborné vedení a za pomoc a podporu v psaní této práce. Děkuji také Salesiánskému středisku v Brně-Žabovřeskách, za poskytnutí materiálů a nutných informací pro vytvoření této práce.

OBSAH

ÚVOD	5
1. VYBRANÉ ASPEKTY PASTORACE MLÁDEŽE.....	6
1.1. POJEM PASTORACE A PASTORAČNÍ ČINNOST	6
1.2. VYMEZENÍ POJMU „MLÁDEŽ“	9
1.3. PASTORACE MLÁDEŽE A JEJÍ SPECIFIKA	12
2. VÝCHOVNÝ PREVENTIVNÍ SYSTÉM DONA BOSCA.....	17
2.1. DON BOSCO A SALESIÁNSKÁ SPIRITUALITA.....	17
2.2. VÝCHOVNÝ PREVENTIVNÍ SYSTÉM DONA BOSCA.....	21
2.2.1. <i>Hlavní principy preventivního systému</i>	22
2.2.2. <i>Cíle salesiánské výchovy</i>	24
3. PASTORACE MLÁDEŽE V ČESKÉ CÍRKVI A PŘÍSPĚVEK SALESIÁNSKÉ SPIRITUALITY PŘED A PO ROCE 1989	26
3.1. PASTORACE MLÁDEŽE PŘED ROKEM 1989	26
3.2. PASTORACE MLÁDEŽE PO ROCE 1989	31
ZÁVĚR	39
PRAMENY	41
LITERATURA.....	42

Úvod

Pastorace mládeže je soubor činností církve, které jsou směřovány k mládeži. Na počátku 19. století se narodil muž, který svůj život zcela zasvětil mladým lidem. Většina těchto mladých byla velmi chudá a žila rizikovým způsobem života. Mnoho z nich bylo ve vězení, mnoho z nich nemělo rodiče a mnoho z nich nikdy nepoznalo lásku a přátelství. Jak to souvisí s dnešní dobou a mládeží v současném světě? Lze pro dnešní činnost církve s mládeží nalézt inspiraci v metodě, kterou používal Don Bosco ve své výchově?

To jsou otázky, které byly motivací pro vytvoření této práce. Zároveň jsem chtěla popsat, jakým způsobem preventivní systém doplňuje činnost církve pro mládež a zda je možná vzájemná spolupráce. K tomu jsem využila informace z dostupné literatury a na základě kompilační metody sesbírala možné pohledy a názory. Cílem této práce je nahlížet pastorační mládeže mimo jiné i optikou salesiánské spirituality a seznámit s možností přínosu preventivní metody Dona Bosca v práci s mládeží.

Práce je členěna do tří kapitol. V první kapitole nejprve stručně vymezím a popíši vývoj pojmu pastorace a pastorační činnost. Na toto vymezení naváží nutnou definicí pojmu mládež. Jelikož je tato sociální skupina velmi rozmanitá a těžko popsatelná, využiji definice z oboru psychologie, sociologie a práva, neboť tyto disciplíny jako jedny z mála pojem mládež znají a blíže specifikují. V závěru první kapitoly pak tato dvě předchozí vymezení spojím a charakterizuji pojem pastorace mládeže a jeho možná specifika. Ve druhé kapitole stručně popíši nejdůležitější okamžiky v životě Dona Bosca, které ovlivnily vývoj jeho vztahu k mládeži a na základě jeho přístupu k mládeži naznačím specifika salesiánské spirituality. Poté přejdu k již konkrétnímu popisu hlavních principů preventivního systému a definuji hlavní cíle salesiánské pastorace mládeže. Ve třetí kapitole se zaměřím na historický vývoj pastorace mládeže a to před rokem 1989 a po tomto roce, s větším zaměřením na pastorační během vlády komunistické strany, a na dobu po tomto roce. Zvolila jsem rok 1989, neboť jej považuji za rok zlomový, a to nejen v historii pastorace, ale i v historii celé České republiky. Do historického rámce vývoje pastorace pak včlením salesiánské dílo, s ohledem na jeho specifčnost, a nabídnu tak možné inspirace pro práci s mládeží.

1. Vybrané aspekty pastorage mládeže

Abychom mohli hledat inspirace pro pastorage mládeže, která je úzkým odvětvím široké škály činností, musíme nejprve stručně vymezit onen komplex činností a aktivit pastorage obecně. Abychom se zorientovali a dobře pochopili dnešní význam tohoto pojmu, musíme alespoň v hrubých obrysech naznačit, jak vznikla a jakým vývojem prošla, co je jejím obsahem a k čemu směřuje.

Zároveň je na úvod nutné definovat, kdo je považován za mládež a jaké věkové ohraničení se pro tuto sociální skupinu stanovuje. Pro toto definování použijeme poznatky z práva, vývojové psychologie a sociologie a na závěr toto definování a vymezení spojíme a vyslovíme hlavní charakteristiky a specifika pastorage mládeže.

1.1. Pojem pastorage a pastorační činnost

Pojem pastorage je pojem velice široký a zahrnuje mnoho aspektů a činností. Etymologicky je slovo pastorage odvozeno od slova „*pastýř*“ a s ním související slovo „*stádo*“. Pro dnešní společnost jsou to slova významově téměř nic neříkající. Ovšem pokud si tato slova zasadíme do biblického kontextu, je nám jejich význam hned jasnější. Vždyť již ve starozákonním vyobrazení Boha čteme o Hospodinu, který se stará a je věrný pastýř.¹ v Novém zákoně pak sám Ježíš říká farizeům, že je dobrý pastýř.² Pastorage je tedy spojená s péčí pastýře a vedením stáda, které mu bylo svěřeno. Vždyť sám Ježíš pověřil Petra vedením a péčí nejen o apoštoly, ale i o celou církev. Odtud se dál vyvíjelo chápání biskupského úřadu jako úřadu pastýřské péče na základě tohoto poslání, které dostal Petr od Ježíše.³ Proto až do 12. století byla pastorage především úkolem biskupů. Od 12. století byla pastorage přenesena do služby celé církve, i když patřila zvláště k povinnostem kleriků.⁴ Pojem pastorage se tak postupně vyvinul v několik možných pohledů na činnost církve. Především to byla péče o duši, která byla nejintenzivněji vnímána v průběhu 10. století. Dále pak je možné mluvit o pastorage jako péči o soudržnost církevních obcí na

---

¹ Srov. Ž 23.

² Srov. Jan 10,11.

³ Srov. Jan 21,15–27.

⁴ O historickém vývoji pastorage, která je součástí pastorální teologie, podrobněji pojednává kniha: AMBROS, Pavel. *Pastorální teologie I. Fundamentální pastorální teologie*. Olomouc: Vydavatelství UP, 2002, s. 11–14.

základě zvolených představených. K péči o obce patřila péče o sociálně potřebné v této obci. Později to byla ještě péče o politické záležitosti a také o rozvoj charity⁵, která se postupně vyvíjela a stala se důležitou složkou činnosti církve. Církev začala být pastoračně činná nejen pro své věřící, ale pro všechny lidi obecně.⁶

Z teologického hlediska je dnes pastorec chápána jako činnost, která směřuje k určitým cílům a je základní a nejvlastnější činností církve. Základní charakteristikou této činnosti je spojení lidského a Božího konání skrze liturgii, službu a společenství. Vykonavatelé pastorační činnosti jsou biskupové se svým presbyterátem, laici, rodina i jednotlivá povolání. Základním pastoračním posláním každé místní církve je jít k lidem, snažit se vést ekumenický dialog a pokusit se navázat dialog i s jinými náboženstvími a setkávat se s nimi. Obsahem pastoračního poslání je také budovat vztah lidské společnosti k církvi, sledovat vliv kultury na samotnou pastorec, zkoumat formy přítomnosti církve ve společnosti, podporovat výchovu ve školách a usilovat o společnou komunikaci.⁷

Vývoj pastorační činnosti byl velmi složitý, a proto zde nabídneme pouze stručný přehled jednotlivých transformací pastorec. V prvotní církvi byl s pastorec spojen důraz na posilování osobní víry a na zvěstování evangelia spojené s péčí o vdovy a chudé. Později se začal více klást důraz na soudržnost jednotlivých obcí a udržení apoštolské tradice. Se stěhováním národů a příchodem pohanských kmenů do Evropy byly kladeny na církve vysoké nároky. Měla za úkol naučit tyto pohanské národy hospodařit a poskytnout jim vzdělání. Také bylo potřeba kultivovat rodinné vztahy a uvést do pořádku i ty mezinárodní. Církev tak postupně získala velký vliv a ve středověku již měla rozhodující síly v oblasti vzdělání i ekonomické stability a nezávislosti. Pastorec církve se týkala všech a všeho. V pozdním středověku vyvstala otázka po spáse člověka, která byla úzce spojena se správností života. Právě reformátoři chtěli poukázat na nesprávnost života a hrozící nebezpečí, ale spory vedly k vytvoření pozměněné teologie, a tak i jiné praxe. Tento rozkol chtěl napravit tridentský koncil, který se snažil vyjasnit teologické otázky a sjednotit a zkonkretizovat životní praxi. Po tridentském koncilu se začala církve

---

⁵ Historický vývoj křesťanské charity je velmi dobře zpracován v knize: POSPÍŠIL, Ctirad V. *Teologie služby*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 89–137.

⁶ Srov. OPATRŇY, Aleš. *Pastorační situace u nás: Analýzy a výhledy*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 4–5.

⁷ Srov. AMBROS, Pavel. *Pastorální teologie I*. s. 41.

soustředovat na kvalitu pastorační práce a formaci kandidátů ke kněžství. Postupně se vytvořilo základní systematické rozdělení pastorační práce na tři části – udělování svátostí, hlásání a vzdělávání, což se později vztáhlo k odkazu na tři učitelství Krista (prorocké, královské a kněžské). V době osvícenství byla činnost církve i církev samotná odsunuta do pozadí. Do popředí se dostala otázka autonomie člověka. Velký přínos pro pastorační činnost církve měl druhý vatikánský koncil, po kterém se církev znovu otevřela světu již s vědomím své vlastní identity a svého úkolu. Církev začala znovu usilovat o návrat k identitě a úkolům prvotní církve a uvědomila si důležitost vedení dialogu se světem a jeho představiteli. Tuto snahu se církev pokouší udržet dodnes.⁸

Na pastorační činnost lze pohlížet také z pozice sociálního pracovníka, především díky její snaze vést ke službě lásky potřebným, podpoře vytváření společenství a rozvoji charitativního díla. Z pohledu sociální práce je podle Matouška pastorační práce chápána:

Péče o duchovní směřování lidí organizovaná církví. Takzvaná interní pastorační práce se týká sboru věřících, kdežto externí pastorační práce se týká jiných lidí, případně obecného prospěchu lidské společnosti. Slovo pastorační práce je odvozeno z řeckého *poimen* – pastýř (Bůh je ve Starém zákoně nazýván pastýřem Izraele a Ježíš v Novém zákoně knížetem pastýřů). Pro křesťanské církve je cílem pastorační práce řešit problémy lidí a společnosti ve světle evangelia, a to tak, že člověk své konání podřídí Kristově vládě. Pastorační práce může být i formou akutní pomoci účinnou v mezních situacích (těžká nemoc, umírání, ztráta blízkého člověka) u věřících. I když má v těchto případech pastorační práce psychologické účinky, není s psychoterapií totožná, nejde jí totiž jen o úlevu od obtíží, nýbrž o spásu lidské duše.⁹

Ve vztahu k sociální práci lze hovořit také o tzv. sociální pastorační práci, která je podle kompendia sociálního učení církve „výrazem služby sociální evangelizace, zaměřené na objasňování, podněcování a podporování integrálního rozvoje člověka“¹⁰ především skrze praktikování křesťanského života v jeho pozemských i duchovních činnostech. Podobně jako je společnost ovlivňována a působí skrze svoji kulturu, snaží se i církev působit skrze evangelium, které zároveň určuje její kulturu. Tak se snaží dát lidem nový – křesťanský pohled na jejich obtížné situace a těžkosti života. Sociální pastorační práce se v tomto ohledu snaží být živým a konkrétním obrazem toho, že si je církev dobře vědoma svého evangelizačního poslání a může se pokusit ovlivnit sociální, ekonomickou i politickou sféru. Základními kritérii pro sociální pastorační práci církve je především vytrvalá snaha předávat evangelium a na základě jeho požadavků hodnotit společenské skutečnosti. Pokud nalezneme

⁸ Srov. OPATRŇY, Aleš. *Pastorační situace u nás*. s. 6–12.

⁹ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 142.

¹⁰ Papežská rada pro spravedlnost a mír. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, čl. 524.

nesrovnalosti společenského uspořádání ve vztahu k evangeliu, klade si za úkol uspořádat takové akce, které by pomohly tyto nesrovnalosti změnit a nastolit tak rovnováhu mezi evangelijskými zvěstí a sociální skutečností. Stejně jako mají být do plnění poslání církve zapojeni všichni křesťané, tak se i sociální pastorace týká všech. Zodpovědnost za pastorační práci v sociální oblasti má podobně jako u obecné pastorace primárně biskup a také jím pověřeni kněží, řeholníci a řeholnice a také věřící laici.¹¹

1.2. Vymezení pojmu „mládež“

Využití slova mládež v dějinách bylo různé: „Např. klasická latina označovala slovem ‚*iuventia*‘ věkovou skupinu mužů mezi 30. a 45. rokem. Pro Platóna to byli zase muži a ženy mezi 17./18. a 30. rokem.“¹² Přestože se slovo mládež vyskytuje v odborné literatuře v různých oborech, neexistuje jednoznačná definice této sociální skupiny. Ještě nedávno totiž mládež jako sociální skupina neexistovala. Doba mezi dětstvím a dospělostí byla příliš krátká na to, aby si v ní mohli jedinci utvořit jistá specifika tohoto období, jak je známe dnes. Postupně se však začala prodlužovat délka školní docházky a přípravy na zaměstnání, a tak se začala prodlužovat i doba mezi dětstvím a dospělostí. Od 19. století, které je spojené s demokratizací a rozvojem školství, můžeme mluvit o mládeži jako sociální skupině. Současná představa a chápání pojmu mládeže jako společenské vrstvy vznikla teprve začátkem 20. století. Od poloviny 20. století se začíná mluvit o tzv. kultuře mládeže, která je spojená s osobitým pojetím životního stylu této sociální vrstvy a která se vyznačuje pro danou společnost netradičními a mnohdy i kontroverzními prvky spojenými s oblékáním, hudbou, hodnotami a způsoby jednání. Vzniklo již mnoho mládežnických kultur a sami odborníci se stále snaží popsat a upřesnit společné znaky různých životních stylů mládeže. Už tedy nemluvíme obecně o jedné kultuře mládeže, ale o tzv. subkulturách, které mají vlastní normy a pravidla jednání, které jsou dosti odlišné od způsobů jednání dospělých.¹³

---

¹¹ Srov. Papežská rada pro spravedlnost a mír. *Kompendium sociální nauky církve*, čl. 524–539.

¹² KAPLÁNEK, Michal. *Pastorace mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 1999, s. 14.

¹³ „Subkultura mládeže – Kultura a formy sdružování, které vycházejí z životního stylu mládeže a kterými se mládež odlišuje od světa dospělých. Protože fáze mládí nemá v moderní společnosti přesně vymezené hranice, najdeme mnoho prvků subkultury mládeže i u starších lidí. Spíše než jedna subkultura mládeže, jich existuje velké množství (např. beatníci, hippie, punkeři, skinheads, anarchisté, sprejeři, rowdies apod.).

Pojem mládež lze chápat v mnoha rovinách. Lze jej rozčlenit do různých podskupin podle různých hledisek¹⁴, ale stanovit jednoznačnou definici platnou pro všechny obory se zatím nepodařilo sestavit. Z pohledu vědní disciplíny práva mluví český právní řád o mládeži pouze v oblasti trestního práva, kdy se podle zákona rozumí „mládeží děti mladší patnácti let a mladiství“¹⁵. Věkové ohraničení mladistvého je od 15 do 18 let.¹⁶ Jinak se pojem mládež podobně jako pojem dítě shrnuje pod pojmem nezletilý. Pojem nezletilý označuje osobu, která nedosáhla zletilosti, tedy věku 18 let.¹⁷ České sociální právo používá pojem nezaopatřené dítě, které definuje jako „dítě do skončení povinné školní docházky, a poté, nejdéle však do 26. roku věku“¹⁸, a pak dále upřesňuje podmínky, za kterých je možné jedince za nezaopatřené dítě považovat a za kterých podmínek ztrácí sociální výhody spojené s nezaopatřeností.

Z pohledu psychologie se pod pojem mládež zahrnuje celé období dospívání, které je jakýmsi přechodem od doby dětství do období dospělosti. Dospívání je proces, „při kterém se jednoznačně závislý jedinec (dítě) formuje na relativně nezávislého jedince (dospělého), který za sebe přebírá plnou zodpovědnost“¹⁹. Podle Marie Vágnerové začíná období dospívání kolem 11. roku a končí kolem 20. roku, kdy je již téměř plně vyvinuta identita jedince. Celé toto dlouhé období je pro lepší zachycení jednotlivých prvků dospívání většinou ještě rozděleno na období rané adolescence, někdy nazývané puberta neboli pubescence (cca 11–15 let), a na období pozdní adolescence (cca 15–20 let), která se především u vysokoškoláků většinou protáhne až do období rané dospělosti

---

Prvky subkultury mládeže může mládež vytvářet sama nebo se jich může časem zmocnit komerce (styl oblékání, kult hvězd, hudba). Subkultura mládeže pomáhá zvládat přechod ze světa rodiny do širšího světa dospělých, protože jejich iniciace je jinak svěřena neosobním společenským institucím. (V ojedinělých případech může však tomuto přechodu bránit – problém ‚věčné mládeže‘.)“ JANDOUREK, Jan.

Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001, s. 243; srov. též MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*, s. 230; KAPLÁNEK, Michal. *Pastorace mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží*, s. 14–18.

¹⁴ Např. podle náboženského prostředí, vzdělání, věku, stavu, typu pastorační služby, religiozity a vztahu k ní atd. Srov. *Pastorační plán Sekce pro mládež České biskupské konference*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2002, s. 19.

¹⁵ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 2.

¹⁶ Srov. Zákon č. 334/2002 Sb., o přestupcích, § 19.

¹⁷ Srov. Zákon č. 47/1992 Sb., Občanský zákoník, § 8.

¹⁸ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, § 11.

¹⁹ LABÁTH, Vladimír a kol. *Riziková mládež*. Praha: Slon, 2001, s. 14.

(cca 20–25 let).²⁰ Raná adolescence je charakteristická fyzickým a pohlavním dozráváním, které je spojené se změnou emočního prožívání, změnou myšlení, s hledáním jedincem přijatelné pozice ve světě a také s ukončením povinné školní docházky. V období pozdní adolescence pak přichází „nástup sekundárních pohlavních znaků, dosažení pohlavní zralosti, dozrávání rozumových schopností a dotváření integrity osobnosti“²¹. Je to období ukončení profesního vzdělání a probíhá jakási komplexní psychosociální změna osobnosti. Jedinec dosahuje plnoletosti a dochází k celkovému osamostatnění a také přebrání zodpovědnosti za své chování.²²

Podobně jako psychologie zná i sociologie slovo adolescence a s ní spojené změny. Nezaměřuje se však ani tak na vývojové změny, ale na změny v sociálních rolích a s nimi spojené vztahy. Se slovem adolescence nespojuje pojem mládež, ale používá pojem mládí. V sociologickém slovníku nalezneme k tomuto pojmu toto:

Fáze životního cyklu mezi dětstvím a dospělostí charakterizovaná dokončováním fyzických změn organismu započatých v pubertě, přípravou na převzetí rolí dospělého, odpoutáváním od primární rodiny, hledáním nové hodnotové orientace, hledání nových autorit a konkrétnější přípravou na budoucí povolání. Prožitek „krize dospívání“ v mládí je způsoben především různou rychlostí biologického, psychického a soc. vývoje dospívajícího. Biologicky je např. dospívající připraven k sex. životu a reprodukci, ne vždy však psychicky a téměř nikdy sociálně. Časově se mládí obtížně vymezuje. Jeho počátkem může být dokončení základní školní docházky a koncem vstup do zaměstnání a založení vlastní rodiny.²³

Obor sociologie poukazuje na neurčitelnost onoho přechodu z dítěte v dospělého. Tento přechod totiž nemusí být ukončen a mnoho lidí může především díky prodloužené době studia nebo díky nezjevnému ukončení tohoto období ještě dlouho zůstávat v tzv. období zjevné dospělosti neboli „postadolescence“, které může trvat až do 35 let a někdy i více. Především je to díky čím dál tím menší průkaznosti a ztrátě charakteru veřejné ceremonie událostí (např. vojenská služba, uzavření manželství), které byly dříve spojeny s přechodem z období dospívání v dospělost.²⁴

---

²⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, s. 321; Erikson mluví o období dospívání jako o stadiu identity. Podrobněji je toto stádium popsáno v knize:

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002, s. 290–294.

²¹ HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*, s. 18.

²² Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*, s. 323–326.

²³ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*, s. 160.

²⁴ Srov. BOUDON, Raymond, aj. *Sociologický slovník*. Přel. Vladimír Jochman. Olomouc: Vydavatelství UP, 2004, s. 8.

Z výše uvedených poznatků tedy vyplývá, že je těžké přesně vymezit a popsat tak různorodou sociální skupinu jakou je mládež. Přesto lze alespoň částečně určit jakési pohyblivé věkové ohraničení mládeže. Podle právní legislativy není dolní věková hranice určena. Horní věkovou hranicí je dosažení zletilosti a s ní spojené způsobilosti k právním úkonům. Tímto věkem je myšleno dovršení 18 let či ukončení studia nejpozději do 26 let. Z pohledu psychologie je za dolní věkovou hranici mládeže považován věk 11 let a za horní hranici věk 20 let. U vysokoškoláků bývá horní hranice posunuta na věk 25 let. Sociologie nemluví v číslech, ale za hranice považuje důležité události, které mění sociální roli jedince. Tedy období mládí začíná ukončením povinné školní docházky většinou kolem 15 let a končí vstupem do zaměstnání či založením rodiny. S odsouváním převzetí odpovědnosti se posouvá i věk přechodu z dospívání v dospělost a posouvá se i věková hranice někdy až na 35 let. Můžeme nalézt z pohledu těchto tří oborů společné vymezení věkové hranice mládeže. Za dolní hranici můžeme považovat věk kolem 15 let a za horní hranici věk kolem 25 let.

Pokud bychom měli vztáhnout věkové ohraničení mládeže na pastorační práci, pak budeme mluvit o velmi široké skupině lidí přibližně od 14 do 30 let.²⁵ Pro potřeby této práce budeme za dolní věkovou hranici považovat 14–15 let, především proto, že většina lidí končí povinnou školní docházku a přechází do nového životního období, a za horní věkovou hranici si určíme 25 let, neboť by v tomto věku měla většina pomalu dokončovat své studium a najít své uplatnění ve společnosti v podobě zaměstnání či alespoň částečného osamostatnění od původní rodiny.

1.3. Pastorační práce mládeže a její specifika

Jak již bylo naznačeno, pastorační práce byla dlouhou dobu chápána jako péče kleriků (duchovenstva) o ostatní lid a toto chápání se odráží i v představách o pastorační práci mládeže. Pokud se mluví o pastorační práci mládeže, je tím často míněna činnost církve (převážně farností), která je určena mládeži jako cílové skupině. To je ale pouze zúžený pohled. Pastorační práci mládeže je nutné chápat v širším kontextu. Především jde o stálou snahu církve realizovat Boží plán s mladými lidmi skrze nejrůznější aktivity s ohledem na konkrétní životní podmínky, ve kterých mládež žije. Tak se v oblasti pastorační práce mládeže nabízí široká paleta

---

²⁵ Srov. *Pastorační plán Sekce pro mládež České biskupské konference*, s. 19.

nejrůznějších aktivit, do kterých se kromě kleriků a pastoračních pracovníků, nebo členů řádů, kongregací a hnutí zapojují i pracovníci z jiných oborů. Přitom se klade velký důraz na pravidelné analyzování a usměrňování aktivit tak, aby jejich cílem byla neustálá pomoc k osobnostnímu rozvoji mládeže.²⁶

Je důležité podotknout, že pastore mládeže probíhá ve stále se měnících společenských podmínkách, Aleš Opatrný mluví o tzv. pluralitním životě církve.²⁷ Všechny proměny psychických i sociálních podmínek vedou k velkému nároku jak na mládež, tak i na ty, kteří se práci s touto skupinou věnují. Podobně jako v sociální práci, nebo jiných oblastech, ve kterých se pracuje s lidmi, je i v pastorační mládeže nutné neustále pamatovat na jedinečnost a individuálnost každého jednotlivce. Mladí jsou velice citliví a jakékoli projevy nespravedlnosti či odcizení od společenské normy vedou k vyjádření nespokojenosti, protestu či apatii. Je velkým úkolem všech vychovatelů vést mládež ne k podřízenosti, ale naopak ke snaze vytvořit si vlastní názor a zodpovědně se rozhodovat.²⁸

V oblasti pastore mládeže se pod pojmem vychovatel ukrývá postava kněze, pastoračního pracovníka, animátora či nějakého laického dobrovolníka. Tento člověk by měl mít určité charakteristické vlastnosti potřebné pro dobrou praxi. Je to podobné jako u sociální práce. Podobně jako sociální pracovník by měl i tento člověk být flexibilní, empatický a vnímavý k potřebám toho, kdo k němu přichází. Nesmí mu vštěpovat své názory, spíše má dát nabídku, otevřít obzory, ukázat směr, ale nechat rozhodnutí na něm. Co je velkým rozdílem, je opravdu osobní přístup, navázání přátelského vztahu, který není omezený kontraktem či ukončením poskytované služby. Pastore jde v tomto mnohem dál, až k velmi osobní a individuální rovině. V souvislosti s tím je pro člověka v oblasti pastore mládeže nutné, aby i on sám měl osobní zkušenost víry, kterou může nabídnout. Nesmí ji však paušálně ordinovat každému, s kým se setká. Tento člověk si musí být

---

²⁶ Srov. KAPLÁNEK, Michal. *Pastore mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží*, s. 9–10.

²⁷ „Prostředí, v němž se odehrává život církve v naší zemi a v podstatě v celé Evropě, charakterizujeme jako pluralitní. Jedná se o pluralitu kultury života, pluralitu náboženských vyznání i pluralitu intenzity a podob víry uvnitř katolické církve. V této situaci se postavení církve a prožívání křesťanské víry mění. V totalitní společnosti panovala (do jisté míry zdánlivá) polarizace, v níž proti sobě stály křesťanská víra a ateismus, respektive církev (církve) a vládnoucí komunistická moc, začala se v postmoderní postsocialistické společnosti tato polarita rychle rozpadat a v postmoderní pluralitě, jak charakterizujeme dnešní situaci, jsou náboženství a církev často odkazovány spíše do oblasti možných, ale ne příliš zajímavých témat, než že by zakoušely nepřátelství bojovného ateismu, který téměř vymřel.“ OPATRŇÝ, Aleš. *Cesty pastore v pluralitní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 15.

²⁸ Srov. KAPLÁNEK, Michal. op. cit. s. 106–110.

vědom, že jeho posláním je především předávání evangelia a pomoc při rozvíjení snahy žít podle jeho požadavků. Ve srovnání s jinými formami práce s mládeží je právě toto základním znakem a zároveň specifikem pastorační práce s mládeží. „Není tedy ani tak rozdíl v obsahu nabízených služeb, ale spíše rozdíl v postojích těch, kteří tyto služby nabízejí, a nabídka přesahuje do spirituální roviny.“²⁹ Toto vše klade vysoké nároky na osobnost pracovníka.³⁰

V rámci katolické církve existuje celá řada modelů pastorační práce s mládeží. Jednotlivé modely se mohou zaměřovat na různou problematiku. Jeden model se může zabývat konkrétní pomocí v nouzi, jiný se může zaměřovat na uspokojování spirituální oblasti života jedince a nalezení kvalitních hodnot. Přesto je možné nalézt tři charakteristické principy, které jsou pro většinu modelů společné. Prvním je zaměření na komplexní, holistický rozvoj osobnosti jedince, tedy rozvoj po stránce spirituální, psychické, sociální a fyzické. Pro pastorační práci s mládeží je specifický důraz na spirituální roviny jedince. Druhý se zaměřuje na kvalitu křesťanské práce s mládeží a třetím principem je snaha o udržení zásady rovnosti a solidarity v jednotlivých činnostech.³¹

Aby jakákoli činnost měla hodnotu a smysl, potřebuje vlastní program a postup. Tak i v oblasti pastorační práce existují jakási měřítka kvality a ukazatele pro dobrý směr práce jednotlivce. Jde o tzv. pastorační koncept, který obsahuje základní pojetí pastorační práce z pohledu teologie. I když není žádnou povinnou směrnicí či zákonem, přesto je dobré, aby každý, kdo se chce věnovat pastorační činnosti, měl zodpovězené základní otázky. Odpovědi jsou zcela individuální, a proto se i jednotlivé části konceptu liší podle osobnosti a hodnot pracovníka. V pastoračním konceptu jde především o definování a určení si cíle činnosti; ujasnění si, z jakého oboru teologie vycházím (např. dogmatika, biblistika) a jaký obraz Boha si představuji; jak chápu člověka a jeho zobrazení; kdo je podle mě adresátem pastorační práce, která cílová skupina; jak chápu svoji roli a své kompetence v pastorační práci; zda

---

²⁹ KAPLÁNEK, Michal. *Mládež*. In: MARTINEK, Michael a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008. s. 90.

³⁰ Srov. OPATRŇÝ, Aleš. *Cesty pastorační práce v pluralitní společnosti*. s. 189.

³¹ KAPLÁNEK, Michal. *Mládež*. In: MARTINEK, Michael a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 83.

považují za důležité spolupracovat i s odborníky z jiných oblastí a poslední je nutnost vydefinování si metod a náplň své práce.³²

Smyslem pastorační mládeže je ze strany církve nabídnout životní moudrost, prostor a pomoc při seberealizaci mladého člověka. Vždyť mladí lidé se víc než dospělí potýkají s otázkou, jaký má smysl jejich život, co je to láska, jaké povolání je pro ně nejlepší, jaká je společnost a co jim nabízí. Tou světskou odpovědí je často nabídka rozkoše jako zaplnění nesmyslnosti života, nebo hlásání pokroku a maximálního štěstí většiny lidí. Ať už jsou odpovědi jakékoli, všechny chtějí dosáhnout jednoho:

Objasnit a udělat snesitelnými ta napětí, která každý člověk cítí – napětí mezi tělem a duší, mezi jedincem a společností, mezi seberealizací a světovým řádem, mezi životem a smrtí. Lidská bytost je totiž vždycky současně vázána sama na sebe, ale přitom také sama sebe přesahuje.³³

Pastorační mládeže se snaží toto napětí v člověku konfrontovat s evangeliem, s učením Ježíše Krista a nabídnout tak nový pohled na smysl života a na svět. Přitom není prioritou získat nové členy do církve, ale naopak motivovat a pomoci nalézt správnou orientaci na cestě životem. Pastorační mládeže se netýká jen různých skupin mladých lidí ve farnostech, ale probíhá i v oblasti výchovné pomoci rodinám, v oblasti školských zařízení, volnočasových aktivit, pomoci mladým lidem žijícím mimo rodinu, sociálně znevýhodněných skupin, sociální komunikace a zvláštních služeb, jako je např. pastorační mládeže mladých lidí v nemocnici, ve vojenské službě, ve vězení, sportu, handicapovaných atd.³⁴

Vše dosud řečené je ideální přístup. Církev se však potýká s otázkou, zda se snaží přiblížit opravdu všem a tak být podobně jako sociální služby přístupná komukoli. Podle Kapláňka jsou v církvi organizace a sdružení, které nabízí programy pro mladé a snaží se o jakousi nízkoprahovost, chcete-li, dostupnost i pro ostatní mladé lidi. Přesto ale „adresátem většiny církví organizovaných nabídek je tzv. věřící mládež, tj. mládež aspoň částečně církevně socializovaná“³⁵. Nabídka pro mládež ze strany církve je totiž docela malá a mnohdy neatraktivní. Podobný pohled na činnost církve má i Michael Martinek:

---

³² Podrobněji jsou jednotlivé části pastoračního konceptu rozebrány v: KŘIŠŤAN, Alois. Pastorační koncept. In: MARTINEK, Michael a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 72–76.

³³ KAPLÁNEK, Michal. *Pastorační mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží*. s. 111.

³⁴ KAPLÁNEK, Michal. *Mládež*. In: MARTINEK, Michael a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*, s. 88–89.

³⁵ KAPLÁNEK, Michal. *Pastorační mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží*. s. 61.

Katolická církev v České republice si ve svém oficiálním programu pastorační mládeže klade za cíl vychovávat aktivní katolíky plně ztotožněné s církví, kteří budou ochotni spolupracovat na dalším rozvoji této církve a na jejích aktivitách směřujících k evangelizaci společnosti. Nenabízí však dostatečný prostor k dialogu těm mladým lidem, kteří z různých důvodů mají sice zájem s ní komunikovat, ale nechťejí se plně ztotožnit se všemi jejími názory a způsoby jednání. [...] V pastorační praxi pak spíše nabízí svou kulturu jako alternativu, než aby se podílela na vytváření společné kultury celku.³⁶

Z pohledu Aleše Opatrného je obecně dnešní chápání církve u nás, a tedy i pastorační v pozici celkem nezajímavé instituce. Víra a křesťanství je většinou bráno jako něco, co je historicky spojené s Evropou, ale není to pokládáno za důležité. Křesťanství je přesunuto do oblasti zájmových činností, někam na okraj společnosti. Člověk v dnešní době však není zcela nenáboženský, a to se týká i mladých. Ba naopak, mnoho lidí, především mladých, hledá něco mimořádného, hledá pomoc v těžkých chvílích života. Nesmí to však stát mnoho úsilí. Člověk dnešní doby je hledačem zážitku. Pokud hledá tento zážitek v náboženství, spokojí se s náboženstvím bez Boha, bez povinností a příkazů. Tak si mnoho lidí vytváří své vlastní osobní náboženství, ve kterém se cítí dobře a které je jimi tvořeno a určováno. Jelikož je v poslední době jasnost křesťanského života dosti vzácná a málokdy dobře viditelná, je pro člověka ze světa křesťanská spiritualita těžko pochopitelná a těžko přijatelná. Mnoho lidí v církvi hledá onu křesťanskou hloubku, a často ji nenalézají a odcházejí zklamaní. Není se čemu divit, když pak mnoho z těchto hledajících najde cestu k nějaké sektě či jiné společnosti, které jim jakousi radikalitu, alespoň částečnou hloubku víry nabídnou.³⁷

---

³⁶ MARTINEK, Michael. *Ztracená generace*. Svitavy: Trinitas, 2006. s. 198.

³⁷ Srov. OPATRNÝ, Aleš. *Pastorační situace u nás: Analýzy a výhledy*. s. 63–66.

2. Výchovný preventivní systém Dona Bosca

V této kapitole se budeme věnovat nejprve stručnému nastínění nejdůležitějších událostí v životě Dona Bosca a způsobu jeho života, který oslovil mnohé jeho následovníky a který udal směr salesiánské spiritualitě. Poté se více zaměříme na výchovnou metodu, kterou Don Bosco používal ve své práci s mládeží a kterou sám nazval preventivní systém a pokusíme se vyzdvihnout její přednosti a hlavní cíle.

2.1. Don Bosco a salesiánská spiritualita

Don Bosco, vlastním jménem Jan Melichar Bosco, se narodil 16. srpna roku 1815 v Itálii v osadě Becci, která patří k obci Morialdo a spadá do oblasti Castelnuovo d'Asti. Jeho rodiče byli chudými rolníky. Otec se jmenoval Francesco Bosco a matka Markéta, rozená Occhienová. Jan měl jednoho vlastního a jednoho nevlastního bratra – Josefa a Antonína. Jeho životní cesta nebyla snadná. Když mu byly téměř dva roky, zemřel mu otec na zápal plic. Chlapci zůstali sami s matkou a museli proto velmi brzy začít pracovat. Ve volném čase byl Jan rád se svými kamarády venku a když se naučil číst, předčítal jim v zimě různé příběhy a na jaře vymýšlel zábavné, ale i poučné podivané. Protože se chtěl stát knězem, opakoval přihlížejícím farářovo kázání a přidal k tomu i pár akrobatických kousků. Na závěr každého takového setkání se společně pomodlili modlitbu Zdravas Maria. Už v dětství tedy pečoval o jiné a v jeho činech ho utvrdil sen, který se mu zdál v devíti letech a který zcela ovlivnil jeho pozdější životní cestu. Ve svých vzpomínkách popisoval sen takto:

Zdalo se mi, že jsem nedaleko domu, na velice prostorném dvoře. Bavilo se tam mnoho chlapců. Někteří se smáli, jiní si hráli, mnozí kleli. Jakmile jsem uslyšel jejich rouhání, vrhl jsem se na ně. Chtěl jsem je umlčet pěstmi i slovy. Vtom se objevil vznešený muž v krásném oblečení. Byl celý zahalen do bílého pláště. Tvář mu tak zářila, že se do ní nedalo ani podívat. Oslovil mě jménem a přikázal mi, ať se postavím do čela chlapců. dodal: „Musíš si z nich učinit přátele dobrotou a láskou, ne bitím. Dej se s nimi do řeči a vysvětli jim, že hřích je něco špatného, zatímco přátelství s Pánem je vzácné dobro.“ Zmatený a vystrašený jsem odpověděl, že jsem chudý a nevdělaný chlapec a že nedovedu hovořit k takovým uličníkům o náboženství. V tom okamžiku se chlapci přestali rvát, vykřikovat a klít, a všichni obstoupili toho, který mluvil.³⁸

Později Don Bosco k tomuto snu ještě dodal, že po scéně s mužem v bílém vedle sebe uviděl také ženu v širokém plášti. Děti se proměnily v divoká zvířata a ta paní mu řekla, že

---

³⁸ BOSCO, Don. *Můj život pro mladé*. Praha: Portál, 2007. s.17.

má být mezi těmito divokými zvířaty, má být pokorný, statečný a silný a proměňovat je v mírné beránky. Sám tomu nerozuměl, ale paní mu řekla, že to časem pochopí.³⁹

Don Bosco se čím dál tím více věnoval četbě a studiu katechismu, chodil na kázání a přednášky. Postupně však byl nucen k tomu, aby hledal práci a přispěl tak do péče o vlastní rodinu. Proto se jednoho únorového rána roku 1827 vydal hledat práci. Byl přijat u Aloise Moglia jako pacholek na hospodářství. I zde se po práci hodně věnoval četbě a trávil mnoho času s místními dětmi. U rodiny Moglia sloužil celkem tři roky. O svátku všech svatých roku 1829 se pak Jan díky svému strýci mohl podívat do rodné vesničky a také se zúčastnit několikadenní duchovní obnovy v Buttiglieri. Po rozhovoru s kaplanem, kterému řekl, že se chce stát knězem, mu tento kaplan nabídl příbytek a hodiny latiny. Tento kaplan, Don Calosso, se stal Janovým nejlepším přítelem, idolem a duchovním rádcem. Roku 1830 však tento kněz zemřel a Jan opět osiřel.⁴⁰

Antonín, starší bratr, se ve stejném roce oženil a přestal se starat o Jana i jeho studium. Během slavnosti Mateřství Panny Marie se Don Bosco setkal s Josefem Cafassen z Castelnuova d'Asta, posluchačem prvního ročníku teologie. Toto setkání ho hodně oslovilo a ještě více utvrdilo v touze studovat a stát se knězem. Před Vánocemi roku 1830 ve svých patnácti letech začal chodit do místní školy v Castelnuovo. O rok později se přestěhoval do Chieri a zapsal se na studia. Postupně si mezi spolužáky získal přátele a stal se vůdcem tzv. Veselé společnosti, jak se sami nazvali. Každý rok byl osvobozen od placení školného díky svému dobrému chování. Dlouho přemýšlel o svém povolání, chtěl dokonce vstoupit k františkánům, ale nakonec v říjnu roku 1835 vstoupil do semináře a začal studovat teologii. Jáhenské svěcení přijal 19. března roku 1841 a na kněze byl vysvěcen 5. června téhož roku před svátkem Nejsvětější Trojice.⁴¹

Hned po vysvěcení dostal mladý Don Bosco tři nabídky, kde by mohl pracovat. Prvním bylo místo vychovatele v jedné bohaté rodině, druhým bylo místo kaplana v Murialdu a nebo mohl nastoupit na místo vikáře ve své rodné farnosti Castelnuovo. Don Bosco se však rozhodl zapsat do turínského Církevního konviktu pro kněze, kde zůstal tři roky. Během svého pobytu v konviktu postupně objevoval vážný problém chudé a opuštěné

---

³⁹ Srov. SCHIÉLE, Robert. *Don Bosco*. Praha: Portál, 1999. s. 8-11.

⁴⁰ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. Praha: Portál, 2004. s. 47-53.

⁴¹ BOSCO, Don. *Můj život pro mladé*. s. 31-90.

mládeže a postupně se v něm začala rodit myšlenka na konkrétní pomoc této mládeži. Tak se začalo rodin velké dílo oratoří.⁴²

První oratoř založil Don Bosco v roce 1841, tedy v době, kdy pobýval v Církevním konviktu. Viděl kolem sebe přistěhovalce, osiřelé chlapce bez rodiny a bez domova. Začal navštěvovat mladistvé ve vězení a při pohledu na jejich bídu došel k závěru, že právě tito chlapci potřebují nějakého přítele, který by se jim věnoval až z vězení odejdou a pomohl jim začít žít jinak než předtím. Tuto svoji touhu pomoci chlapcům sdělil svému duchovnímu vůdci, Donu Cafassovi a s jeho pomocí se snažil své přání naplnit. Prvním oratoriánem, nebo-li členem oratoře, se stal zedník Bartoloměj Garelli, přistěhovalec z Asti. Don Bosco ho oslovil a pozval ho na mši s tím, že s ním chce potom mluvit o něčem, co by ho mohlo zajímat a mohlo by se mu líbit. Bartoloměj souhlasil a po mši následoval velmi přátelský a upřímný rozhovor. Don Bosco se chlapce vyptával na jeho rodinu, školu a vztah k církvi. Zjistil, že chlapec nemá rodiče, neumí číst ani psát a náboženství ani svátosti také neabsolvoval. Spontánně mu proto nabízí to, co bylo později ustanoveno jako to nejpodstatnější z oratoře – přátelské chování, modlitbu Zdrávas Maria a lekci katechismu. Brzy po započetí činnosti v oratoři se k těmto základním pilířům přidaly také hry, výlety, závody, loterie, rozdávání sladkostí, nebo nabídka večerní nedělní školy. I přes tuto širokou nabídku činností se vždy zdůrazňovalo a dbalo na to, aby jádrem všeho byla vždy modlitba, zpověď a přijímání. Don Bosco tak udal směr, kudy mají jeho následovníci v práci s mládeží kráčet. Mají usilovat o to, aby z nich udělali poctivé občany a dobré křesťany.⁴³

V Don Boscových představách postupně vykrytalizoval obraz správné oratoře, která se zakládá na třech hlavních bodech. Prvním je přítomnost animátora, který je lidsky i duchovně na výši. Jedná se zde o osobu, která by byla aktivní, fyzicky přítomná a ochotná vždy zabraňovat zlým postojům mezi mladými a byla iniciátorem her a zábavných činností. Druhým bodem je zajištění prostředí, které by bylo bohaté na radost a veselí. Splnění tohoto bodu je spojené s fantazií animátorů a s jejich aktivní přítomností mezi mladými. Bohatost se má zajistit různorodostí her a činností během setkávání. Třetím bodem je snaha o udržení křesťanského prostředí, které poskytuje dobrou výchovu. U každé oratoře by měl

---

⁴² Srov. SCHIÉLE, Robert. *Don Bosco*. s. 18-23.

⁴³ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Boscova ORATORŮ: Model a ikona současné salesiánské oratoře*. Praha: Odbor pastorační mládeže Salesiánská provincie Praha, 2004.s. 5-6

být kostel, nebo alespoň kaple, která má být středem pozornosti v oratoři. Také animátoři by měli být příkladem dobrých křesťanů, kteří rozvíjí svůj vztah k Pánu. Otevřeně se zde mluví o Bohu, vypráví se příběhy z evangelia a ze života svatých. Don Bosco byl přesvědčen, že svaté přijímání a zpověď jsou důležitými prvky v životě mladých, které jim pomáhají stávat se dobrými lidmi. Organizovaly se nejrůznější formační skupiny, obnovy a duchovní cvičení a byla stanovena jasná pravidla pro udržení křesťanského chování v oratoři i mimo ni.⁴⁴

Postupně začala při práci v oratořích vznikat skupina mladých chlapců, kteří chtěli podobně jako Don Bosco zasvětit svůj život Bohu a práci s mládeží. 12. dubna roku 1847 vzniká Družina svatého Aloise, která je první vlaštovkou pro vznik salesiánské řeholní rodiny.

25. března 1855, na svátek Zvěstování, se konal ve světnici Dona Bosca obřad bez velkých okázalostí. Don Bosco stál a poslouchal. Michal Rua klečel před křížem a pronášel slib: „Slibuji Bohu, že budu poslušný, chudý a čistý, a sebe svěřuji do vašich rukou Done Bosco...“ Nic jiného se neudálo. a přesto v tomto okamžiku vznikla nová řeholní rodina. Zakladatelem byl Don Bosco a Michal Rua se stal prvním salesiánem.⁴⁵

V té době však Don Bosco pouze uvažoval o formě a pravidlech společenství, které spolu s mladými chlapci tvořili. V oratořích mu sice pomáhalo několik kleriků, ale nic z toho nebylo oficiálně ustanovené a podložené souhlasem církve. Proto se Don Bosco, po dlouhých úvahách, rozhodl sepsat stanovy salesiánů a roku 1858 je představil papeži Piu IX. v Římě. Úředně pak první salesiánská kongregace vzniká 18. prosince roku 1859 a o deset let později je salesiánská společnost schválena také svatým stolcem. 5. srpna 1872 se k mužskému společenství přidává také ženská kongregace tzv. Dcer Marie Pomocnice v čele s Marií Mazarellovou. Postupně se salesiánské dílo rozrůstá po celém světě. Mnozí salesiáni odjíždějí na misie a i sám Don Bosco hodně cestuje a shání prostředky na stavbu kostela Božského srdce, kterou ho pověřil papež Lev XIII. Krátce po vysvěcení kostela však Don Bosco těžce onemocní a 31. ledna roku 1888 umírá.⁴⁶

Po smrti Dona Bosca se kongregace rychle rozrůstala. V roce jeho smrti bylo celkem 744 řeholníků a 267 noviců, rozdělených do 57 středisek v Evropě. V roce 1998 bylo již 16 784 řeholníků a 547 noviců, pobývajících v 1 089 střediscích po celém světě. I Dcery

---

⁴⁴ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Boscova ORATOR: Model a ikona současné salesiánské oratoře*. s. 21-24.

⁴⁵ BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. s. 247.

⁴⁶ Srov. BOSCO, Don. *Můj život pro mladé*. s. 220-226.

Panny Marie se rozrůstaly. V roce smrti Dona Bosca jich bylo celkem 313 v 50 střediscích. v roce 1998 bylo 15 712 sester a 445 novicetek v 1 062 střediscích také rozsetých po celém světě.⁴⁷

2.2. Výchovný preventivní systém Dona Bosca

Výchovná metoda, kterou Don Bosco ve své práci s mládeží používal není nijak speciální. Není ani autorem žádného uceleného pedagogického systému. Byl veliký v tom, že vynikal svými vrozenými organizačními a vychovatelskými schopnostmi. Jeho práce měla určité charakteristické rysy, které se později odrazily v činnosti celé salesiánské rodiny. Vždyť největším odkazem, který Don Bosco světu dal je jeho způsob jednání s mládeží a styl duchovního života. „Don Bosco prožíval s mládeží ve své oratoři zvláštní styl výchovy, který on sám nazýval ‚preventivní systém‘.“⁴⁸

Výchovný preventivní systém Dona Bosca má určité charakteristické rysy. Základním postojem při jeho jednání s mládeží byla láska. Don Bosco byl přesvědčen, že se všemi a zvláště s těmi problémovými mladými lidmi se musí jednat laskavě a ne přísně. Druhým rysem byla pevná víra v dobro v každém člověku. Don Bosco říkal, že mladí nejsou zlí, ale stávají se jimi, protože se o ně nikdo nestará. Dalším znakem byla tzv. integrální péče, která zahrnovala osobní, odbornou a náboženskou formaci. Čtvrtým rysem výchovného systému byla snaha o rodinnou atmosféru. Don Bosco usiloval o to, aby zvláště ti, kteří museli opustit svoji rodinu kvůli práci a stali se tak bezdomovci uprostřed Turína našli v oratoři nový domov. Další důležitou charakteristikou, která tvořila základ výchovného systému byla radost, slavení, hra a srdečnost. Posledním bodem byl život, víra a jejich vzájemné propojení. Don Bosco nevnímal náboženství jako nějakou nadstavbu, ale naopak jej viděl jako základní prvek života a jako návod k životu.⁴⁹

---

⁴⁷ Srov. SCHIÉLE, Robert. *Don Bosco*. s. 94.

⁴⁸ *Práce v salesiánském duchu: příručka pro spolupracovníky v salesiánských dílech v ČR*. Praha: Salesiánská provincie Praha-Odbor pastorační mládeže, 2002. s. 9

⁴⁹ Srov. *Práce v salesiánském duchu*. op. cit. s. 9-10.

2.2.1. Hlavní principy preventivního systému

Preventivní systém obsahuje jakési tři pomyslné nosné sloupy. Sám Don Bosco to shrnul ve větě: „Celý tento systém se opírá o rozum, víru a laskavost.“⁵⁰ Tyto tři prvky jsou různě chápány a i různě interpretovány. Podstata však zůstává stejná a proto se v následujícím textu s těmito třemi základními principy blíže seznámíme.

Prvním principem preventivního systému má být rozum, který je však neodmyslitelně propojen s vírou, nebo chcete-li náboženstvím. Pokud tedy mluvíme o rozumu, myslíme tím rozum osvětlený vírou, jakousi moudrost, která vidí člověka i v jeho nadpřirozené dimenzi. I preventivní systém má své rozumné předpisy, ale rozum je na tomto místě chápán jako něco mnohem víc než jen předpis. Je brán jako živý, pohotový a přizpůsobivý, schopen posoudit momentální, osobní nebo společnou situaci a schopen na tuto situaci pohotově a přiměřeně reagovat. Rozum má vychovateli neustále připomínat, že má před sebou mládež, mnohdy ještě děti a že si často vůbec neuvědomují důsledky svého počínání. S tímto prvním principem neodmyslitelně souvisí vzdělání a tedy i přiměřená kompetence v práci s mládeží. Nepromyšlená improvizace by totiž mohla způsobit velké škody nejen na těle, ale i na duchu. Preventivní systém vychází z rozumu vychovatele, ale také směřuje k rozumu vychovávaného. Vždyť, „rozumnost výchovy nespočívá jen v tom, že vychovatel dává správné pokyny a směrnice. Ještě důležitější je, aby tyto pokyny uznali za rozumné a přijali za své i svěřenci.“⁵¹ Tak je tedy rozum základním kormidlem ve způsobu výchovy podle Dona Bosca.⁵²

Druhým principem je víra. Už od svého vzniku je preventivní systém hluboce náboženský. Sám Don Bosco považoval víru za základ veškeré výchovy, za cíl a sjednocující prvek celého preventivního systému.

Svatostánek je srdce jejich domovů a hřiště jejich plicemi. Mezi nimi není rozpor. Život duše se posiluje u svatostánku, okysličuje se na hřišti a takto posílen na hřišti zintenzivňuje život před svatostánkem. [...] Jestliže je v kapli zpěv slabý, modlitby ospalé a zájem o přijímání malý, znamená to, že ani na hřišti není opravdová radost a rovněž studium bude mít vážné trhliny.⁵³

---

⁵⁰ MOTTO, Francesco. *Výchovný systém Jána Bosca*. Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 51.

⁵¹ KOPECKÝ, Jaroslav. *Výchovná metoda sv. Jana Bosca*. s. 24.

⁵² Srov. DERMEK, Andrej. *Výchovný systém Dona Bosca*. In: *Preventívny systém v diele a praxi Andreja Dermeka: Zborník z 2. spomienkového stretnutia*. Bratislava: Don Bosco, 2006. s. 30-33.

⁵³ KOPECKÝ, Jaroslav. op. cit. s. 5.

Základním motivem veškeré činnosti Dona Bosca tedy byla touha po spáse duší všech kdo přicházeli, což bylo pro dobu, kdy Don Bosco žil zcela typické. Byl přesvědčený, že žádná dobrá výchova není možná bez duchovního základu, otevření se nadpřirozenosti. Taková výchova má vést k získání zkušenosti s Bohem a nalezení orientace v životě. Don Bosco kladl velký důraz na usilování o svatost, nebo-li spásu duše. Neustále připomínal nutnost dát bázeň vůči Bohu na první místo, chodit pravidelně ke svátosti smíření a k přijímání. Také povzbuzoval k podpoře papeže a církve jako celku, k dobročinnosti a vzájemné službě, která s vírou úzce souvisí.⁵⁴

Třetím principem je laskavost, shrnuta pod pojem láska. Láska je základním charakteristickým rysem výchovy Dona Bosca. Vnější projevem lásky, která je skryta v nitru člověka je právě laskavost. Vzorem pravé lásky byla pro Dona Bosca postava dobrého pastýře Ježíše Krista. Lidským vzorem pak byl František Saleský, po kterém pojmenoval celé své dílo. Laskavost je přístup k člověku, který činí velmi účinnými prostředky, které nabízí rozum a náboženství. Tato laskavost však nemá být nějakým naivním dobráctvím, ale ba naopak má mít dobře otevřené oči, vidět a předvídat a tak nebojovat o popularitu, ale o spásu duše. Láska, kterou Don Bosco od vychovatelů vyžadoval měla být lidsky pravá a zároveň nadpřirozená a připravená zvláště pro ty, kteří ji nejvíce potřebují a nejméně si ji zaslouží. S tímto laskavým přístupem souvisí také otázka trestů. Don Bosco nedovoľoval používat žádné tělesné tresty a pouze v nejnútnejších případech se mohly použít tresty morální. Preventivní systém se snaží těmto situacím vyžadujícím tresty předcházet a nebo je alespoň omezit na minimum.⁵⁵

Se třemi hlavními principy souvisí mnoho dalších dimenzí, které spoluutváří preventivní systém a tak mu dávají jeho specifický obraz. Jedním z hlavních a klíčových momentů celé oratoře byla a stále je snaha o rodinnou atmosféru, která znamená vytvoření pocitu bezpečí a domova, kde jsou všichni přijímáni na základě osobních vztahů a přátelství. S rodinnou atmosférou souvisí i pohostinnost, která je dalším typickým znakem salesiánské komunity. Velký důraz se klade na aktivní přítomnost asistenta-vychovatele mezi mladými, který se má snažit o soustředěný dialog a vyjádření úcty a lásky

---

⁵⁴ Srov. MOTTO, Francesco. *Výchovný systém Jána Bosca*. s. 63-74.

⁵⁵ Srov. DERMEK, Andrej. *Výchovný systém Dona Bosca*. In: *Preventívny systém v diele a praxi Andreja Dermeka: Zborník z 2. spomienkového stretnutia*. s. 35-38.

ke každému individuálně⁵⁶. Asistence vyžaduje partnerství, pozornost a lásku a nedovoluje nikomu chovat se mocensky, manipulativně a autoritativně. Vychovatel musí působit věrohodně tím, že dává ostatním příklad svými postoji a čitelným prožíváním vlastního životního přesvědčení. Tato jasná čitelnost pak s sebou zcela přirozeně nese autoritu, která je velmi důležitá pro dobrý vývoj jedince a podporuje jeho zrání osobnosti. Bytostnou součástí salesiánské pedagogiky má být příjemná atmosféra a radostné sdílení. Vytvářením atraktivních nabídek pro trávení volného času, ale také společné slavení církevních svátků a nejrůznějších výročí patří neodmyslitelně ke každému salesiánskému společenství. V dimenzi náboženství je dnes velmi nutné být citliví, především k těm mladým, kteří se nehlásí k církvi, anebo kteří mají negativní zkušenost s náboženstvím. Úkolem salesiánů je být těmto mladým přáteli, na které se mohou obrátit se svými otázkami. S tímto vším úzce souvisí zkušenost víry a přátelství ve společenství. Vytvoření výchovného a pastoračního společenství je prioritou každého salesiánského domu. Toto společenství pak mohou tvořit samotní salesiáni, zaměstnanci, přicházející mládež, jejich rodiče, učitelé a vychovatelé, nebo dobrovolní spolupracovníci. Každý může přinést svoji životní zkušenost a podílet se tak na životě tohoto společenství.⁵⁷

2.2.2. Cíle salesiánské výchovy

Způsob salesiánské výchovy skrze preventivní systém sleduje čtyři základní cíle. Prvním cílem je snaha o integrální výchovu a vzdělání, nebo-li o plnohodnotné doprovázení k osamostatnění, převzetí zodpovědnosti za sebe i své okolí. Don Bosco a každý jeho následovník „nenabízí jen jídlo, ošacení, přístřeší a zaměstnání. Zároveň připravuje na život. aby mohl z každého být spokojený občan i dobrý křesťan.“⁵⁸ Zaměřují se na celého člověka, nejen na oblast vzdělání a dovednosti, ale také na duši a vnitřní prožívání každého jednotlivce. To vše probíhá na základě předávání znalostí z oblasti kultury, ekologie nebo náboženství.⁵⁹

Druhým cílem je umožnit mladým prožít zkušenost se společenstvím a přijmout pozvání k solidaritě s ostatními. Na základě účasti na sportovních, kulturních i zážitkově

---

⁵⁶ Více o salesiánské asistenci vychovatelů v knize: PRIETO, Javier. *Smer- člověk: Kurz pre animatorov*. Bratislava: Don Bosco, 1996. ISBN 80-85405-52-0.

⁵⁷ Srov. *Práce v salesiánském duchu*. s 12-14.

⁵⁸ KOPECKÝ, Jaroslav. *Výchovná metoda sv. Jana Bosca*. s. 9.

⁵⁹ Srov. *Práce v salesiánském duchu*. op. cit. s. 14.

výchovných akcích, náboženských slavnostech, na cestách i při obyčejných setkání pořádaných salesiány je mladým nabízena alternativa k současnému životu skrze zkušenost se společenstvím. S tímto cílem souvisí cíl třetí, kterým je vedení k aktivnímu spoluvytváření společnosti i církve. Je spojen s názorem mladých na církve i celou společnost. Takto je sledována snaha o přispění k tomu, aby se mladí lidé spolu se salesiány zasazovali o zlepšení kultury života a přijali hodnoty jako jsou solidarita, právo a mír za své. Na tyto hodnoty totiž navazuje cíl čtvrtý, kterým je upřednostňování chudé mládeže a péče o ní, neboť ta je nejvíce zasažena sobectvím a neláskou společnosti. Vždyť sám Don Bosco se přednostně věnoval chudé, opuštěné a ohrožené mládeži. Cílem salesiánů je pokračovat v péči o mládež po vzoru Dona Bosca především na těch místech, kde je chudoba největší a tak zachovat specifičnost svého řádu.⁶⁰

---

⁶⁰ Srov. *Práce v salesiánském duchu*, s 15.

3. Pastorace mládeže v české církvi a příspěvek salesiánské spirituality před a po roce 1989

Nejen v oblasti pastorace mládeže, ale i v oblasti celkového postavení církve a prožívání křesťanské víry neustále probíhá mnoho změn. Pro pochopení dnešní situace v pastoraci mládeže je nutné hledat její kořeny v historii. Je možné nalézt mnoho zajímavých osobností a různých metod, které se v historii pastorace mládeže objevily. Podívejme se nyní velmi stručně na to, jak vypadala činnost církve a také salesiánské řeholní rodiny pro mládež v ČR v době vlády komunistické strany a po roce 1989.

3.1. Pastorace mládeže před rokem 1989

Už v prvotní církvi nebyla mládež nijak přehlížena. Kladl se velký důraz především na výchovu v rodině a na účast při liturgii v komunitě. Postupně začaly vznikat první řády, které měly nemálo mladých členů. Od 6. století také vznikaly různé školy, především pro budoucí kleriky, a ve 12. století i první univerzity. Až do tridentského koncilu nebylo mnoho vzdělaných lidí a mimo církev se vzdělanost těžko prosazovala. Po tridentském koncilu se však mnoho věcí pohnulo kupředu. Vznikly semináře, které mnohem hlouběji dohlížely na kvalitu vzdělání kněží. Byl vydán také Římský katechismus, který byl velkou pomocí pro všeobecné vzdělávání věřících v otázkách víry.⁶¹

V oblasti pastorace mládeže byl velkým zlomem rok 1841, kdy Don Bosco založil první oratoř při kostele sv. Františka z Assisi. Tedy první více organizovanou práci s mládeží. Tato první oratoř byla putovní. Don Bosco se scházel s chlapci na různých místech, ale často se setkával s nevolí místních kněží. Proto začal hledat místo, kde by se mohli s chlapci pravidelně scházet a našel je až u Františka Pinardi ve Valdoccu. Činností v oratoři bylo mnoho. Především se učili katechismus a společně se modlili, ale také si hráli, pořádali různé výlety, závody, loterie, nebo využívali nabídky večerní nedělní školy.

---

⁶¹ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými: o službě církve mladým lidem*, Praha: Nakladatelství Paulínky, 2004, s. 37-39.

Nejdůležitější z těchto činností však podle Dona Bosca byla modlitba, zpověď a pravidelné přijímání.⁶²

Po tridentském koncilu bylo sice dostupnější vzdělávání, ale především díky nástupu humanismu došlo k jakémusi odklonu od církve. Přesto se i v této době objevilo mnoho světců, kteří silně ovlivňovali výchovu a myšlení společnosti (např. sv. Anděla Merici, sv. Josef Kalasánský, sv. Jan Křtitel de la Salle, již zmíněný sv. Jan Bosco anebo bl. Adolph Kolping). Postupně se náboženská praxe přesunula do roviny zvykovosti. V době Rakouska Uherska měly katolické školy velký vliv, ale účast na výuce náboženství a příprava ke svátostem byly brány jako povinnost a byly také podle toho přísně kontrolovány. Ve 20. století se objevuje nový fenomén. Mladí lidé začínají mít dost volného času a je nutné, aby společnost přišla s dobrou nabídkou jeho využití. Vznikají nová mládežnická hnutí a objevuje se nová forma církevní práce s mládeží v podobě občanských iniciativ.⁶³

Příkladem nové formy církevní práce s mládeží bylo na našem území zahájení činnosti salesiánů v roce 1927. Prvním českým salesiánem byl kněz Ignác Stuchlý, který dlouhou dobu pobýval v Itálii a Jugoslávii. Prvním domem, který u nás salesiáni založili, byl dům pro chlapce ve Fryštáku u Zlína. Postupně pak byly založeny další domy v Ostravě, Praze-Kobylisích, Brně-Žabovřeskách, Pardubicích, Ořechově u Polešovic, Dvorku u Příbyslavi, Hodoňovicích, Mníšku pod Brdy, Přestavlkách u Přerova, Oseku u Duchova, Ústí nad Labem-Trmicích, ve Vidnavě a ve Vinoři u Prahy. Tyto domy fungovaly podobně jako dnešní domovy mládeže. Dále vytvářeli také domy pro přípravu budoucích salesiánů a také již zmíněné oratoře. Ve všech těchto domech se snažili pokračovat v díle, které Don Bosco začal. Tak se salesiánské dílo rozvíjelo až do doby druhé světové války. Po vypuknutí války proběhlo mnoho přesunů a změn, dům ve Fryštáku byl zabaven jednotkami SS a Štěpán Trochta, jedna z nejvýznamnějších osobností salesiánské rodiny té doby, byl odvezen do koncentračního tábora a někteří další byli uvězněni.⁶⁴

Poválečné období přineslo růst blahobytu a nárůst nespokojenosti. V historii posledních desetiletí můžeme nalézt mnoho odpovědí pro současnou situaci pastorační

---

⁶² Srov. BOSCO, Teresio. *Don Boscova ORATOR*. s. 5-17.

⁶³ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými*. s. 39-44.

⁶⁴ Srov. *Práce v salesiánském duchu*. s. 6.

mládeže. Během čtyřicetileté vlády komunistické strany se téměř povedlo potlačit jakékoli náboženské projevy jak ve školách, tak i na veřejnosti. Jelikož představitelé tohoto myšlenkového proudu silně pracovali se strachem, měli opravdu velký vliv a moc. „Tato programová ateisace měla těžké následky v podobě odkřesťanštění společnosti, zejména mladé generace.“⁶⁵ Železná opona zcela zabránila mladým setkat se s univerzální církví.⁶⁶

V naší zemi oficiálně nebyli biskupové a kněží byli pronásledováni a zatýkáni. Byla omezena činnost všech subjektů, které se jakkoli týkaly církve. Nejtvrdějším zásahem komunistické strany proti řeholníkům a kněžím, byla tzv. bartolomějská noc ze 13. na 14. dubna 1950, kdy byly obklíčeny všechny řeholní domy v republice a jejich obyvatelé byli odvezeni do několika koncentračních táborů a nebo do vězení. Rozsudky byly různé, ale například u salesiánů bylo v období od roku 1948 do roku 1989 odsouzeno a uvězněno 47 salesiánů. Podle vynesených rozsudků byli dohromady odsouzeni na 244 let a ve vězení strávili celkem 170 let.⁶⁷ Po tomto zákroku byla činnost všech řeholí postavena mimo zákon, takže nejen salesiáni, ale i jiní, kteří nebyli uvězněni a nebo kteří byli z vězení propuštěni nemohli oficiálně obnovit svoji činnost. Ani kněží nemohli vykonávat svoji duchovní službu. Tak byla veškerá činnost skryta a přesunuta do soukromé sféry. Přesto se nepřestaly organizovat nejrůznější setkání a skupiny. Ani salesiáni nezaháleli a snažili se jak jen to bylo možné. I nadále probíhala příprava nových salesiánů a organizovalo se studium filosofie a teologie. Probíhala tajná svěcení kněží a jáhnů a také se pořádaly nejrůznější prázdninové akce pro děti a mládež. Většina těchto činností však byla odkázána na milost či nemilost státních tajemníků, kteří měli za úkol dohlížet na církevní hodnostáře.⁶⁸

Ke konci 60. let začaly vysoké školy přijímat i politicky nespolehlivé studenty, a to vyvolalo vlnu opětovné snahy začít se znovu scházet. V roce 1968 se probudila nová snaha začít organizovat skautské hnutí a tak se některé oddíly, i přes nevoli režimu, tajně scházely pod hlavičkou turistických oddílů. Koncem 70. let se objevila nová snaha mladých začít se scházet. Jednalo se o tzv. tajná setkání, která byla podporována některými kněžími, ale

---

⁶⁵ *Pastorační plán Sekce pro mládež České biskupské konference*. s. 9.

⁶⁶ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými*. s. 44-47.

⁶⁷ Srov. KŘÍŽKOVÁ, Marie Rút. *Knihy víry, naděje a lásky – 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. Praha: Portál, 1996. s. 119

⁶⁸ Srov. *Práce v salesiánském duchu*. s. 6-7.

často se jednalo o iniciativu někoho z řad mládeže. I salesiáni takováto setkání vytrvale pořádali a to i v zahraničí.

Koncem šedesátých let se poněkud uvolnil styk se zahraničím. Spolubratři se alespoň se zájezdy mohli dostat ven. Jezdilo se jen do socialistických států, do některých i individuálně, na pozvání, a do NDR zcela volně. To umožnilo navázat styk se salesiány v Polsku, později v Jugoslávii, a dát tak představeným v Itálii alespoň nějakou zprávu, co se tu děje. Volný přístup do NDR umožnil obrátit se na německé biskupy se žádostí o svěcení.⁶⁹

Typické a v republice ojedinělé byly salesiánské prázdninové pobyty v Jugoslávii⁷⁰, které byly organizované tak dobře, že to věděli jen zasvěcení. Všichni kdo se takového pobytu zúčastnili museli mlčet a ani vlastním rodičům nesměli nic říct. Tak to probíhalo až do roku 1989, kdy se politická situace uvolnila. Běžná setkání v republice většinou probíhala v soukromých domech nebo během výletů do hor. Často se takováto společenství ukrývala pod hlavičkou scholy nebo práce s ministranty ve farnosti. Někdy kněží i za cenu vlastního zatčení riskovali a věnovali se mládeži, někdy se našly i bývalé katechetky a tajně vysvěcení kněží, kteří se do práce s mladými také odvážně pustili. Co bylo velkým přínosem těchto skupin, bylo hluboké prožívání zkušenosti s vírou a křesťanstvím vůbec a formace čili pastorační činnost. Církev tedy díky těmto tajným setkáním a formaci mládeže měla po roce 1989 na co navázat a mohla využít vliv mezi mladými v již existující síti společenství.⁷¹

Jak už jsme naznačili, i přes tvrdost komunistického režimu se postupně začalo obnovovat mnoho řádů. Ve vztahu k mládeži byla asi nejvýznamnějším řeholním společenstvím již zmíněná salesiánská rodina. Kromě různých pobytů a setkání také vyučovali tajně teologii nejen bohoslovce (Dr. Zvěřina a Dr. Mádr) a pořádali různé exercicie a duchovní obnovy.⁷² Zmínili jsme již zahraniční pobyty mládeže, ale asi nejznámější činností salesiánů v době komunismu bylo pořádání tzv. chaloupek. Název vznikl podle místa, kde se většinou odehrávaly. Jejich počátek je datován k roku 1969, kdy se začaly organizovat prázdninové pobyty chlapců pod vedením kněze Jaroslava Lanka. „Byla to významná aktivita podzemní církve, která formovala mladé chlapce v malých

---

⁶⁹ KRŽÍŽKOVÁ, Marie Rút. *Knihy víry, naděje a lásky*. s. 127-128.

⁷⁰ Tyto informace mám od svědků a zároveň účastníků těchto pobytů.

⁷¹ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými*. s. 56-57.

⁷² Více o začátcích působení a průběhu salesiánské činnosti během komunistického režimu v oblasti teologických studií v naší zemi v knize: KRŽÍŽKOVÁ, Marie Rút. op. cit. s. 120-171.

skupinách.“⁷³ Většinou se konaly tři turnusy během prázdnin, na které jezdilo vždy kolem 30 chlapců. Jezdilo se nejprve do Petrovic u Klášterce a později i na jiná místa. Postupně se přidávali další a další spolupracovníci. Asi jedním z nejvýznamnějších spolupracovníků spojených s chaloupkami byl kněz Karel Herbst, dnes známý jako biskup pražský, který začal s chaloupkami poprvé v roce 1974. Stal se jejich koordinátorem a nesl za ně hlavní zodpovědnost. Typické pro tyto prázdninové pobyty byl osobní přístup a výchovně katechetický program, který často vedl k navázání spolupráce s mnoha mladými a k rozvoji salesiánského díla. Za nějaký čas vznikly také chaloupky pro dívky. První dívčí chaloupka proběhla v roce 1977 pod vedením Dany Ovečkové a Dagmar Turkové. Později převzala zodpovědnost a koordinaci dívčích chaloupek Dáša Větrovská. První těžkosti s organizováním chaloupek se objevili už v roce 1979, kdy státní bezpečnost odhalila jeden turnus na chalupě v Prostiboři v západních Čechách. Došlo k řadě výslechů, ale chaloupkové dílo to nijak neohrozilo. Pro organizování chaloupek byl přelomovým rokem rok 1981, kdy došlo k udání na Karla Herbstu a zrovna probíhající turnus na chalupě zvané Komín. Majitel chalupy zcela nezištně poskytl adresu na Karla a ten pak musel absolvovat dlouhé výslechy a prohlídky jeho bytu. Po této události došlo ke dvěma zásadním změnám. Přestalo se jezdit na fary, které režim bedlivě sledoval a kontroloval a začalo se jezdit na chalupy, které jsou na samotě a nehrozí tak velké nebezpečí odhalení. Došlo také ke snížení počtu účastníků, čímž se ale velmi zvýšil počet pořádaných turnusů na více než dvojnásobek. Zpřísnila se také bezpečnostní opatření při domlouvání. Nesmělo se telefonovat ani psát dopisy. Pouze skrze osobní setkání šlo domluvit termín a jiné náležitosti. Tak mohlo v dalších letech proběhnout mnoho dalších setkání a pobytů.⁷⁴

Další aktivitou spojenou s pastorační mládeží před rokem 1989 byly tzv. tábory Radost pořádané na Americe u Klášterce nad Orlicí.⁷⁵ Tyto tábory pořádali dva tajně vysvěcení kněží František Fráňa a Martin Holík. Před veřejností byly tyto tábory prezentovány jako aktivity bytového družstva, ale v podstatě byly hluboce křesťanské. Potvrzuje to i název, který dali edici příruček tábora – Mutábor. „Je odvozen od latinského slova ‚mutare‘, což

---

⁷³ BALÍK, Jan. op. cit. s. 58.

⁷⁴ Srov. VRACOVSKÝ, Jaroslav. *Chaloupky. Salesiánské prázdninové tábory v době totality*. Praha: Portál, 2002, s. 11–40.

⁷⁵ Více o táborech a činnostech Střediska Radost, které je občanským sdružením, na internetové adrese <http://www.taborradost.cz>.

znamená „měnit se“.⁷⁶ Název měl symbolizovat smysl těchto táborů. Cílem bylo skutečně měnit duše chlapců a dívek k dobrému. Oproti chaloupkám byly tyto tábory mnohem větší. Jeden turnus se dělal pro cca 100 dětí. Tyto tábory byly pro smíšenou mládež, vyznačovaly se velkou kázní a jejich činnost se uchovala dodnes.⁷⁷

Kromě salesiánů a jednotlivých organizátorů nejrůznějších setkání se do povědomí mládeže začínalo dostávat i jméno kněze Mirka Šimáčka a jeho činnost na faře v Příhovicích, kam byl přesunut režimem ve snaze zabránit mu v jeho duchovní činnosti pro mladé. Tato fara se postupně stala neoficiálním centrem pro mládež, která sem spontánně jezdila ve stále narůstajícím počtu. Později zde vzniklo interdiecézní centrum života mládeže, které také funguje dodnes a jehož činností se inspirovala ostatní diecézní centra života mládeže.⁷⁸

Jinou významnou postavou, kterou nelze opomenout a která je spojena s totalitním obdobím, je pražský arcibiskup kardinál František Tomášek. Vyučoval katechetiku na teologické fakultě v Olomouci a měl tedy k mládeži velice blízko. I přes nepřízeň režimu vydal mnoho pastýřských listů a knih, které byly často věnovány právě mládeži.⁷⁹ Nejspíš nejvíce známý je z jeho činnosti tzv. Oběžník arcibiskupství pražského, který se postupně stal Tomáškovým časopisem, ve kterém publikoval své promluvy a články. Tento oběžník byl rozesílán po celém Československu a byl také jedním z mála prostředků, skrze které mohl Tomášek pastoračně působit.⁸⁰

3.2. Pastorační mládeže po roce 1989

Jak vyplývá z předchozí kapitoly, situace před rokem 1989 v činnosti církve pro mládež byla náročná a dosti složitá. Přesto mnoho věcí fungovalo a funguje dodnes. Po roce 1989 bylo všem zcela jasné, že církev stojí před nelehkým úkolem. „Svoboda, konec moci komunistů, život bez nebezpečí a bez těžkostí“⁸¹, to vše přineslo velkou euforii, ale

---

⁷⁶ VRACOVSKÝ, Jaroslav. op. cit. s. 54.

⁷⁷ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými*. s. 58.

⁷⁸ Srov. BALÍK, Jan. *Cesta k domovu. Svědectví o diecézních centrech života mládeže*. Praha: Nakladatelství Paulínky, 2002, s. 20–36.

⁷⁹ Více o pastorační činnosti kardinála Tomáška vknize: *Pokoj vám!: Sborník pastoračních textů Františka Kardinála Tomáška z let 1965–1991*. Praha: Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském, 1999.

⁸⁰ Srov. *Pokoj vám!*. op. cit. s. 8.

⁸¹ OPATRNÝ, Aleš. *Pastorační situace u nás*. s. 39.

také velké požadavky na ty, kteří se mladým věnovali. Jejich velkým úkolem po roce 1989 bylo udržet již vzniklé kontakty s mladými lidmi a nově příchozím nabídnout podporu a pomoc a tak jim ukázat svůj zájem. Změněná situace také naznačovala, že bude třeba najít novou cestu, jak předat mladým lidem hodnoty evangelia a také vyzkoušet nové metody pro získání mládeže jako aktivní součásti církve. S obnovou svobody se začaly obnovovat i nejrůznější řády a začala vznikat nová hnutí a komunity. Aby se zvýšila efektivita práce jednotlivých komunit a společenství, začala se pastorece mládeže více organizovat především ve spolupráci s jednotlivými diecézemi. Univerzální církev v čele s papežem si již před uvolněním režimu byla dobře vědoma toho, že „církev má mnoho co říci mladým lidem a mladí lidé mají mnoho co říci církvi“⁸², a proto pokládala úkol najít cestu k mládeži za stěžejní a začínala prosazovat formu diecézní pastorece, která do té doby u nás byla neznámá.⁸³

Změna politického režimu otevřela také salesiánům nové možnosti a bylo zcela v jejich rukou co s touto nabídkou udělají. Postupně se jim vrátily jejich dřívější domy, které museli znovu opravit a uvést do provozu. Museli se opět naučit žít spolu v komunitách a spolupracovat. Byl to čas velkého hledání vlastní ztracené identity. Především ve velkých městech obnovili nebo založili salesiánské domy se salesiánskými středisky mládeže. Postupně se jejich činnost rozvíjela a nejen že založili mnoho domů a středisek pro mládež, ale jsou i zřizovateli nakladatelství Portál a vyšší odborné školy JABOK v Praze. Zároveň stáli u zrodu teologické fakulty Jihočeské univerzity a několik salesiánů přednáší na teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Zapojili se také do činnosti sdělovacích prostředků (především ČT Brno, Radio Proglas, Telepace a nebo Salesiánské mediální centrum). Postupně se také rozrůstala jejich řeholní rodina a přicházelo stále více nových spolupracovníků.⁸⁴

V rámci celorepublikové pastorece mládeže se ve spolupráci biskupů s Papežskou radou pro laiky a inspirací ze vztahu papeže Jana Pavla II. k mládeži⁸⁵ zrodila idea založení

---

⁸² JAN PAVEL II. *Christifideles laici: Posynodní apoštolský list o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě z 30. prosince 1988.* Praha: Zvon, 1996, čl. 46, s. 85.

⁸³ Srov. *Identita. Sekce pro mládež ČBK. Diecézního centra pro mládež. Diecézního centra života mládeže.* Praha: ČBK, 2000, s. 1.

⁸⁴ Srov. *Práce v salesiánském duchu.* s. 7-8.

⁸⁵ Tento vztah je více nastíněn v knize: *Jan Pavel II. hovoří o mládeži. Základní dokumenty k pochopení pohledu Jana Pavla II. na mladého člověka.* Sekretariát Sekce pro mládež ČBK, 2001.

Sekce pro mládež České biskupské konference (dále jen Sekce), která měla být odpovědí biskupů na hluboké potřeby mladých lidí. Tato Sekce byla založena 11. října 1990 na návrh Mons. Františka Vaňáka. Jejím předsedou se stal Mons. Jan Graubner a jejím prvním sekretářem kněz Miroslav Šimáček.⁸⁶ Ve statutu Sekce, který byl schválen o tři roky později a který je právním shrnutím a formulováním cíle pastorační činnosti České biskupské konference (dále jen ČBK) a jednotlivých diecézí a také stručným definováním identity vznikajících diecézních center pro mládež a diecézních center života mládeže, je Sekce definována takto:

Sekce pro mládež ČBK (dále jen Sekce) je výkonný orgán ČBK, jmenovitě biskupa, který je zodpovědný za pastorační mládeže. Posláním Sekce je péče o veškerou mládež, věřící i nevěřící. Řádnými členy jsou kněží a laici, kteří byli pro tuto službu pověřeni biskupem.⁸⁷

Aby pastorační mládeže měla nějaký systém vypracoval se tzv. pastorační plán.⁸⁸ Tento plán vznikl na základě mnohaletých zkušeností z života mládeže za dob komunismu a z práce v diecézních centrech mládeže a diecézních centrech života mládeže o kterých se zmíníme níže. V pastoračním plánu se jedná především o jakousi dlouhodobější koncepci činností a formulaci základních strategií. Hlavním pastoračním úkolem je podle tohoto plánu zaměřením se na podporu mladých lidí, věřících či hledajících, a nabídnutí dobré formace; poskytnutí dobrého zázemí a živého křesťanského společenství a pomoc a podpora při snaze mladých předávat své zkušenosti vrstevníkům. Tento plán chce a má být naléhavou výzvou ke spolupráci jednotlivých subjektů v církvi.⁸⁹

V rámci pastorační mládeže v diecézi byla se souhlasem biskupa vytvořena tzv. diecézní centra pro mládež. Biskupem jmenovaní kněží a laici byli pověřeni pastorační mládeže v celé diecézi, a to na co neobecnější a nejširší úrovni. Úkolem pracovníků centra je mapovat a seznamovat se se situací mládeže ve společnosti, podporovat mladé lidi zvláště tam, kde se o ně nikdo nestará, a poskytovat materiály do skupin a nabízet různé formační a vzdělávací kurzy, především pro animátory a kaplany pro mládež. Téměř zároveň s diecézními centry pro mládež vznikly v některých diecézích také diecézní centra

---

⁸⁶ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými*. s. 151-160.

⁸⁷ *První dokumenty o Sekci pro mládež ČBK*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2005, s. 14.

⁸⁸ Nejnovější pastorační plán Sekce pro mládež České biskupské konference je ze 17. dubna 2002, i když bylo předpokládáno obnovení, po 4–5 letech není nový plán zpracován.

⁸⁹ Srov. *Pastorační plán Sekce pro mládež České biskupské konference*. s. 7–8.

života mládeže⁹⁰. Ty navázaly na dlouholetou zkušenost, která se od roku 1979 odehrávala na faře v Příchovicích. V současnosti fungují tři diecézní (Vesmír v Deštné v Orlických horách, Osová Bítýška a Ktiš), dvě arcidiecézní (Nazaret Praha a Přístav Rajnochovice) a jedno interdiecézní centrum života mládeže (Křižovatka Příchovice). K těmto 6 centrům se později přidalo ještě táborové středisko Archa v Rajnochovicích a středisko pro pastorační mládeže ve Staré Vsi nad Ondřejnicí, které jsou dalšími nástroji včleněnými do diecézní pastorační mládeže. Základní myšlenkou těchto domů je skrze společenství kněze a mladých spolupracovníků, kteří zde žijí, vytvořit atmosféru domova a toto nabídnout mladým, kteří přicházejí, a zároveň je skrze toto společenství motivovat ke spoluvytváření atmosféry v domě. Tato dvě centra jsou v neustálém kontaktu a poskytují si vzájemně zpětnou vazbu, aby jejich činnost neupadla do stereotypu a zůstala bdělá pro aktuální potřeby mládeže. Jako připomínka toho, že tato centra mají jisté poslání v církvi, se konají diecézní setkání mládeže na Květnou neděli.⁹¹

Těmto centrům se částečně podobají střediska mládeže, která zřizuje Kongregace Salesiánů Dona Bosca po celé České republice a která jsou zařízeními pro děti a mládež.⁹² Zřizovatelem je Salesiánská provincie Praha, předmětem činnosti těchto středisek je výchova dětí a mládeže prostřednictvím volnočasových aktivit a každé středisko má svého ředitele, který je jmenován provinciálem salesiánů. Pokud jsou zařazena mezi školská zařízení, jsou podobně jako církevní školy financována z rozpočtu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, jinak se opírají o finanční podporu dárců a příležitostné dotace. Pokud jde o personální obsazení středisek, bývá běžné, že ve středisku pracují minimálně dva salesiáni a na pomoc jsou přizváni dobrovolníci z řad rodičů, mládeže a nebo obecně laiků. V některých střediscích jsou zaměstnáni také „nesalesiáni“, kteří jsou činní jako vychovatelé, nebo pomáhají s administrativou spojenou s chodem střediska. Programově je činnost středisek tvořena činnostmi v oratoři, kterou je dnes chápán prostor pro sportovní a zábavnou činnost, většinou pro děti do 15 let, za aktivní spoluúčasti vychovatelů;

---

⁹⁰ Podrobněji o vzniku diecézních center života mládeže pojednává kniha: BALÍK, Jan. *Cesta k domovu. Svědectví o diecézních centrech života mládeže*. Praha: Nakladatelství Paulínky, 2002, ISBN 80-86025-48-9.

⁹¹ Srov. *Identita*. s. 1–9.

⁹² „Pokud jsou přijaty do sítě školských zařízení, jsou součástí výchovně vzdělávací soustavy. Jejich činnost je v souladu s vyhláškou MŠMT ČR 432/1992 Sb. a její předmět činnosti se v podstatných rysech kryje s předmětem činnosti ostatních středisek pro volný čas dětí a mládeže, která je blíže specifikována v metodickém pokynu MŠMT ČR čj. 28 089/98-51.“ *Práce v salesiánském duchu*. s. 16.

v zájmových kroužcích; katechetických, formačních a spirituálně zaměřených skupinách; v klubech; během jednorázových akcí, které bývají otevřené i pro širší veřejnost a nebo během prázdninových a víkendových akcí.⁹³

Nejen na faře v Příchovicích se odehrávala tajná setkání a formace mládeže na kterou se po roce 1989 mohlo navázat. Také salesiáni měli takové místo. Byl jím dům Ignáce Stuchlého ve Fryštáku, kde vzniklo první salesiánské dílo pod vedením kněze Ignáce Stuchlého a který je považován za kolébkou salesiánské činnosti v ČR. V roce 1927 zde vznikla chlapecká střední škola s internátem pro budoucí salesiány. Kromě období války fungovala tato škola až do roku 1950, kdy byla zrušena komunistickou vládou a dům přešel pod správu státu. Z domu byl vytvořen domov důchodců a salesiánům byl vrácen až v roce 1990. Svoji činnost v tomto domě však mohli obnovit až o čtyři roky později, kdy jim byl dům zcela uvolněn pro jejich potřeby. Od 1. září 1996 dům funguje pod oficiálním názvem Dům Ignáce Stuchlého – Salesiánské centrum pastorační mládeže vedené pod zkratkou DIS. Dům je nabízen nejen pro salesiánské farnosti a střediska mládeže, ale také pro jiné instituce ve výchovné a sociální oblasti. Někdy je dům využit i ke komerčním účelům a tak je alespoň z části finančně zajištěn. V tomto domě se zaměřují na mládež ve věku od 15 do 30 let s cílem zlepšit jejich celkový osobní a duchovní rozvoj. Zvláště jsou otevřeni sociálně slabší, okrajové a problémové mládeži a kladou důraz na zážitek, dialog a vztah s nabídkou osobního doprovázení.⁹⁴

Kromě stálých setkávání různých skupin a působení konkrétních společenství a komunit v ČR je možné pastoračně působit na mládež také během různých setkání, a to nejen v rámci ČR, ale i v rámci celého světa v době konání Světových dnů mládeže.⁹⁵ V roce 1985 vyhlásil papež Jan Pavel II. Květnou neděli jako Světový den mládeže a povzbuzoval biskupy, aby se v tento den scházeli s mládeží ve svých diecézích. Světové dny mládeže jsou snahou odpovědět mladým na jejich otázky a povzbudit je ve víře. Mladí lidé se setkávají s řeholníky a členy nejrůznějších hnutí, mohou otevřeně mluvit o svých problémech a slyšet názor církve. Tato setkání jsou zvláštním způsobem dialogu církve

---

⁹³ Srov. *Práce v salesiánském duchu*. s. 16-22.

⁹⁴ Srov. *Tamtéž*. s. 25.

⁹⁵ Více o vzniku světových dnů mládeže v knize: VAYNE, Francois., ROLLIER, Ariane. *Jan Pavel II., mladí lidé a světové dny mládeže. Rozhovory s Mons. Renatem Boccardem*. Praha: Paulínky, 2006. ISBN 80-86949-12-5.

s mládeží. Světové dny mládeže jsou vyhlášeny na každý rok v termínu Květné neděle. Díky těmto setkáním se začala pastore mládeže mnohem rychleji rozvíjet, a proto jsou tyto dny pevně ukotveny v pastoračních plánech.⁹⁶

Nejen organizovaná setkání, působení řádů a hnutí či činnosti diecézních center jsou základem pastore mládeže. O pastore mládeže lze mluvit i v obecné rovině v činnosti jednotlivých farností. Farní společenství je místem, kde se přirozeně prožívá křesťanská víra, společenství i služba bližním. Samozřejmě do tohoto společenství patří i mladí lidé, kteří potřebují podporu místní církve. Mladí lidé se mohou zapojovat do činnosti farnosti a zároveň mají možnost využít nemalé nabídky formování a doprovázení ze strany kněze a jeho spolupracovníků. Nejčastěji je to formou různých společenství⁹⁷, schol, ministrantů a jiných podobných aktivit. Farnost může zcela konkrétně pomáhat např. finanční podporou jejich akcí, poskytnout prostor pro setkávání, připravovat snoubence na manželství, vzdělávat a pomáhat řešit různé problémy a krize.⁹⁸

S náročnou službou ve farnosti je neodmyslitelně spojena postava kněze a jeho spolupracovníků. Úkolem kněze ve farnosti je především vysluhovat svátosti a přitom být dobrým pastýřem a bedlivým strážcem lidu, který mu byl svěřen. Má být vždy knězem a nemá nahrazovat sociology či psychology ve společnosti, má být autentický a snažit se hluboce prožívat své kněžství a tak dávat dobrý příklad. Ze strany mladých jsou totiž na kněze kladeny vysoké nároky.⁹⁹ S péčí o farnost knězi často pomáhá člověk z řad laiků. Většinou to bývá pastorační pracovník, katecheta, vychovatel nebo animátor (dobrovolník z řad mládeže). Aby takový člověk byl schopen oslovit lidi kolem sebe, musí podobně jako kněz žít autentický život. Nemůže mluvit o něčem, co nezná, nemůže hrát před ostatními divadlo, ale naopak musí být člověkem pouze jedné tváře.

Animátor není náboženským „informátorem“, který se spokojí s tím, že předává pojmy, které ho příliš nezajímají. Je tím, kdo „žije“, tím, kdo se rozhoduje podle své víry, kdo je ve své víře pevný, ale

---

⁹⁶ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými*. s. 111–136.

⁹⁷ Křesťanská společenství mládeže jsou více popsána v: GRAUBNER, Jan, MARTINEK, Michael, ŠIMÁČEK, Miroslav. *Křesťanské společenství mládeže*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 1993.

⁹⁸ Srov. *Pastorační plán Sekce pro mládež České biskupské konference*. s. 33.

⁹⁹ „Mladí očekávají od kněží bezpodmínečnou lásku, přijetí, a to vyžaduje mít na ně čas. Zároveň ale v knězi touží najít autoritu, oporu a pomoc. Tak se kněz stává důvěrníkem, přítelem a rádcem. Zajímavým zjištěním je poznatek, že mladí lidé chtějí od kněze slyšet pravdu a někdy ho svými otázkami přímo zkoušejí a provokují. Chtějí si ověřit, zda je důvěryhodným služebníkem církve a Krista, a tedy pravdy. Potřebují u něho zažít blízkost, ale i posvátno. Hledají v něm Božího muže, toho, který jim odhalí cestu k Bohu.“ BALÍK, Jan. op. cit. s. 348.

nevystavuje se na odív. Je to spíše člověk, který udělal základní volbu, potkal Ježíše Krista jako Pána svého života, udržuje toto setkání živé a snaží se o to každý den.¹⁰⁰

Takový člověk nemůže předávat něco, co sám nezná, naopak on sám se musí snažit růst a hledat, ale ne za každou cenu vše vyzkoušet. V tomto je jeho úloha náročná. Je pověřen církví sloužit ostatním a zároveň dohlížet na to, aby on sám rostl ve víře, vztazích, vědomostech. Právě tento člověk je často iniciátorem různých setkání a díky vztahům s ostatními má velký podíl na pastoraci. Právě na něj a na kněze se mohou lidé obracet se svými otázkami a spolu s nimi hledat odpovědi.¹⁰¹

Jednotlivé farnosti však nespravují pouze diecézní kněží, ale často jsou svěřeny do péče různým kongregacím a řádům. I salesiánům je svěřena pastorace v některých farnostech. Salesiánská farní pastorace je svým způsobem odlišná od běžné pastorace diecézních kněží.

Salesiánská farnost je typická tím, že je animována komunitou. Není to jedinec - farář, který ji vtiskuje svou tvář, ale komunita se svou rozmanitostí. Jsou však také farnosti spravované salesiány, kteří jsou z nejrůznějších důvodů na tuto službu sami.¹⁰²

Specifičnost salesiánské pastorace je spojena s jejich spiritualitou a jejich snahou následovat Dona Bosca ve všech rovinách činnosti. Především je tedy neodmyslitelně spojená s výchovným cílem jejich působení, s otevřeností i okolnímu světu, rodinnou atmosférou, přednostním zaměřením na mládež ve farnosti a jejím okolí, přednostní péčí o chudé a potřebné, orientací na evangelizaci a neustálým připomínáním spoluzodpovědnosti za společnost. Salesiáni se ve farnostech snaží učit lidi citlivosti k okolnímu světu a vybízejí je ke kontaktu s tímto okolím. Pořádají nejrůznější kulturní a společenské akce, které mají být jakýmsi přemostěním mezi farností a jejím okolím. Základním bodem jejich pastorace je komunikace se všemi členy farnosti, snaha vnímat jejich dary a charismata a pomoc hledat jejich místa ve farnosti.¹⁰³

Samozřejmě existuje i mnoho dalších forem pastorace mládeže. Asi největší výzvou pro pastoraci mládeže v současném multikulturním světě je vstupovat do prostoru globální

---

¹⁰⁰ BOCCARDO, Renato. *Jak přivádět dnešního mladého člověka ke Kristu: Základy pastorace mládeže*. Světla nad Sázavou: Sekce pro mládež ČBK, 1998, s. 4.

¹⁰¹ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými*. s. 348-369.; BOCCARDO, Renato. *Katecheze: Kdo je animátor*. In. *Mezinárodní setkání animátorů – Rychnov nad Kněžnou*. 2. vyd. Praha: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK, 2004, s. 20–21.

¹⁰² *Práce v salesiánském duchu*. s. 24.

¹⁰³ Srov. Tamtéž. s. 23-24.

komunikace, využívat moderní technologie a nabízet formy pastorační práce pro tento prostor přijatelné. Média se stávají silným článkem předávání informací a zásadně působí na dnešního mladého člověka. Proto se i církve má snažit vytvořit takové nástroje komunikace, které by pronikly onen oceán informací a staly se nástrojem pastorační práce mladých lidí v tomto kyberprostoru.¹⁰⁴

Existuje celá řada dalších oblastí, ve kterých je mladý člověk oslovitelný, ale které jsou zanedbávány, či teprve objevovány, jako místo evangelizace a nepřikládá se jim velký význam. Právě jejich objevování a hledání možných cest k dnešní mládeži je velkým úkolem v budoucnosti celé církve.

---

¹⁰⁴ Srov. BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými*. s. 84–86, 162.

Závěr

V závěru se vrátím zpět ke dvěma otázkám, které iniciovaly vytvoření této práce, a pokusím se na ně nalézt odpověď. První otázkou bylo, **zda nějak souvisí život a dílo Dona Bosca s dnešní situací mládeže?** Tehdy byla mládež zasažena chudobou, negramotností a celkovým osiřením. Často museli i děti tvrdě pracovat a tak se podílet na přispívání do rodinného majetku. Velkou výhodou však byl silně kladený důraz na náboženství, na kterém i sám Don Bosco postavil celý svůj výchovný systém. V povědomí všech tedy byly určité hodnoty, které s náboženstvím souvisely a v práci s mládeží tak bylo na co navázat. Podíváme-li se na mládež v současném světě, pak je zřejmé, že se situace velmi změnila. Ve většině států nějakým způsobem funguje vzdělávání, děti bývají dobře zajištěné a nemusí se ani tolik namáhat. Děti mívají někdy i více rodičů (např. rozvedené páry) a díky vyspělým technologiím mohou mít mnoho přátel z celého světa. K tématu náboženství lze říci slovy pana Opatrného toto:

Prostředí, v němž se odehrává život církve v naší zemi a v podstatě v celé Evropě, charakterizujeme jako pluralitní. Jedná se o pluralitu kultury života, pluralitu náboženských vyznání i pluralitu intenzity a podob víry uvnitř katolické církve. V této situaci se postavení církve a prožívání křesťanské víry mění. V totalitní společnosti panovala (do jisté míry zdánlivá) polarizace, v níž proti sobě stály křesťanská víra a ateismus, respektive církev (církve) a vládnoucí komunistická moc, začala se v postmoderní postsocialistické společnosti tato polarita rychle rozpadat a v postmoderní pluralitě, jak charakterizujeme dnešní situaci, jsou náboženství a církev často odkazovány spíše do oblasti možných, ale ne příliš zajímavých témat, než že by zakoušely nepřátelství bojovného ateismu, který téměř vymřel.¹⁰⁵

Tedy ani o náboženství a s ním spojené hodnoty a životní postoje se ve výchově mládeže nelze opřít, neboť často není nikdo, kdo by je předal.

Druhou otázkou bylo, **zda lze pro dnešní činnost církve s mládeží nalézt inspiraci v metodě, kterou používal Don Bosco ve své výchově?** To, co si z preventivního systému a jeho přístupu k mladému člověku lze vzít jako inspiraci je jistě individuální a přátelský přístup plný pevné víry v dobro v každém člověku, který dnes tolik chybí. Pro mladé je dnes mnohem větší zážitek vrátit se k táboření a výletům do přírody než se sejít v dokonale vybavené budově plné nejmodernější techniky. Zažít sílu společenství, najít vlastní směr a způsob života, zakusit sílu opravdového přátelství s konkrétním člověkem. Právě to jsou

---

¹⁰⁵ OPATRŇÝ, Aleš. *Cesty pastorače v pluralitní společnosti*. s. 15.

možné inspirace a nabídky pro pastorační mládeže dnes. Nutno podotknout, že se již o mnohé církve snaží a hledá cestu k mládeži.

V textu také bylo uvedeno, jakým způsobem doplňuje salesiánská práce s mládeží činnost církve v rámci pastorační mládeže. V průběhu dějin vznikalo mnoho iniciativ a hnutí, které se zabývali pastorační. Také salesiáni se zasloužili o formaci a výchovu mládeže. Církve se většinou obecně zaměřuje na věřící mládež a její nabídky jsou často lákavé pouze pro mladé již nějakým způsobem aktivní v církvi. Nejen salesiánská střediska mládeže, ale i jiné aktivity této řeholní komunity se zaměřují především na mládež rizikovou, chcete-li chudou, vykořeněnou a hledající přijetí a domov. Z této práce mi tedy vyplývá, že právě salesiánská činnost může vykrývat místa, kde univerzální církve nemá úspěch. Právě ona rodinnost, laskavost a otevřenost láká mladé, kteří by s církvi možná nechtěli mít nikdy nic společného a jsou specifickým přínosem do oblasti pastorační mládeže.

Na úplný závěr zůstává otázka, jak toto vše souvisí se sociální prací a oborem, který studuji? Domnívám se, že velmi, neboť je to právě církve, která nenabízí jen otřepané fráze a zdánlivé naplnění, ale dává prostor pro seberealizaci, nalezení vlastního životního směru a dává útěchu, přijetí a pokoj. Mnohdy může být pro člověka mnohem důležitější nalézt opravdové přátele, než mít dobře placenou práci a velký byt a u mládeže to platí dvojnásob. Proto je důležité mít jako sociální pracovník přehled o jednotlivých i církevních zařízeních a jejich možnostech.

Prameny

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: Český ekumenický překlad. 12. vydání (1. opravené). Praha: Česká biblická společnost, 2001. 1780 s. ISBN 80-85810-28-X.

Papežská rada pro spravedlnost a mír: *Kompendium sociální nauky církve.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 534 s. ISBN 978-80-7195-014-1.

Pastorační plán Sekce pro mládež České biskupské konference. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2002. 48 s.

První dokumenty o Sekci pro mládež ČBK. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2005. 28 s.

Zákon č. 47/1992 Sb., Občanský zákoník.

Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

Zákon č. 334/2002 Sb., o přestupcích.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Literatura

- AMBROS, Pavel. *Pastorální teologie I. Fundamentální pastorální teologie*. 2. přeprac. vyd. (1. vyd. 2000) Olomouc: Vydavatelství UP, 2002. 152 s. ISBN 80-244-0419-2.
- BALÍK, Jan. *Na cestě s mladými. o službě církve mladým lidem*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Paulínky, 2004. 503 s. ISBN 80-86025-76-4.
- BALÍK, Jan. *Cesta k domovu. Svědectví o diecézních centrech života mládeže*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Paulínky, 2002. 129 s. ISBN 80-86025-48-9.
- BOCCARDO, Renato. *Jak přivádět dnešního mladého člověka ke Kristu: Základy pastorace mládeže*. Praha: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK, 1998. 32 s.
- BOCCARDO, Renato. *Katecheze: Kdo je animátor*. In. *Mezinárodní setkání animátorů – Rychnov nad Kněžnou*. 2. vyd. Praha: Sekretariát Sekce pro mládež ČBK, 2004. 40 s.
- BOSCO, Don. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. Přel. Jan Hnát a Ladislav Heryán. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 227 s. Přel. z: *Memorie*. ISBN 978-80-7367-247-8.
- BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. Přel. Jaroslav Kopecký. 3. vyd. (1. vyd. 2003). Praha: Portál, 2004. 436 s. Přel. z: *Don Bosco: Una biografia nuova*. ISBN 80-7178-967-4.
- BOSCO, Teresio. *Don Boskova ORATOŘ. Model a ikona současné salesiánské oratoře*. Přel. Martin Hobza SDB. Praha: Odbor pastorace mládeže Salesiánská provincie Praha, 2004. 28 s.
- BOUDON, Raymond, aj. *Sociologický slovník*. Přel. Vladimír Jochman. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého 2004. 253 s. ISBN 80-244-0735-3.
- GRAUBNER, Jan, MARTINEK, Michael a ŠIMÁČEK, Miroslav. *Křesťanské společenství mládeže*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 1993. 44 s.
- HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-330-X.
- Identita. Sekce pro mládež ČBK. Diecézního centra pro mládež. Diecézního centra života mládeže*. Praha: Sekce pro mládež ČBK, 2000.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 285 s. ISBN 80-7178-535-0.

- JAN PAVEL II., *Christifideles laici: Posynodní apoštolský list Jana Pavla II. o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě z 30. prosince 1988*. 2. vyd. Praha: Zvon, 1996. 129 s. ISBN 80-7113-162-8.
- Jan Pavel II. *hovoří o mládeži. Základní dokumenty k pochopení pohledu Jana Pavla II. na mladého člověka*. Sekretariát Sekce pro mládež ČBK, 2001. 25 s.
- KAPLÁNEK, Michal. *Pastorace mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 1999. 125 s.
- KOPECKÝ, Jaroslav. *Výchovná metoda sv. Jana Bosca*. (místo ani rok vydání není uveden).
- KŘÍŽKOVÁ, Marie Rút. *Knihy víry, naděje a lásky: 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 222 s. ISBN 80-7178-122-3.
- LABÁTH, Vladimír a kol. *Riziková mládež*. 1. vyd. Praha: Slon, 2001. 157 s. ISBN 80-85850-66-4.
- MARTINEK, Michael. *Ztracená generace?*. 1. vyd. Svitavy: Trinitas, 2006. 219 s. ISBN 80-86885-14-3.
- MARTINEK, Michael a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008. 175 s. ISBN 978-80-904137-2-6.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0.
- MOTTO, Francesco. *Výchovný systém Jána Bosca*. Bratislava: Don Bosco, 2005. 165 s. ISBN 80-8074-022-4.
- OPATRŇÝ, Aleš. *Cesty pastorace v pluralitní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 231 s. ISBN 80-7192-930-1.
- OPATRŇÝ, Aleš. *Pastorační situace u nás: Analýzy a výhledy*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. 102 s. ISBN 80-7192-092-4.
- Pokoj vám! Sborník pastoračních textů Františka Kardinála Tomáška z let 1965-1991*. Praha: Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském, 1999. 152 s.
- POSPÍŠIL, Ctirad V. *Teologie služby*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 214 s. ISBN 80-7192-748-1.
- Práce v salesiánském duchu: příručka pro spolupracovníky v salesiánských dílech v ČR*. Praha: Salesiánská provincie Praha-Odbor pastorace mládeže, 2002. 40 s.

- Preventívny systém v diele a praxi Andreja Dermeka: Zborník z 2. spomienkového stretnutia.* Bratislava: Don Bosco, 2006. 89 s.
- PRIETO, Javier. *Směr-člověk: Kurz pre animátorov.* Přel. Josef Hrdý, SDB aj. 1. vyd. Bratislava: Don Bosco, 1996. 323 s. ISBN 80-85405-52-0.
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství.* 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 325 s. ISBN 80-7178-547-4.
- SCHIÉLE, Robert. *Don Bosco.* Přel. Milada Hanáková. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 95 s. ISBN 80-7178-196-7.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří.* 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.
- VAYNE, Francois a ROLLIER, Ariane. *Jan Pavel II., mladí lidé a Světové dny mládeže. Rozhovory s Mons. Renatem Bocardem.* Přel. Petra Jurečková. 1. vyd. Praha: Paulínky, 2006. 151 s. Přel. z: Jean-Paul II, les Jeunes et les JMJ. ISBN 80-86949-12-5.
- VRACOVSKÝ, Jaroslav. *Chaloupky. Salesiánské prázdninové tábory v době totality.* 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 151 s. ISBN 80-7178-705-1.